



МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

НАКАЗ

від _____

Київ

№ _____

Про затвердження Операційного посібника проекту «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» для виконання Індикатору, пов'язаного з виплатою (ШВ) 2.4 (Посилення системи надання безоплатної правової допомоги)

З метою реалізації положень Угоди про позику між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 27 серпня 2019 року № 8973-UA щодо проекту «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство України», керуючись пунктами 1 і 2, підпунктом 1 пункту 12 Положення про Координаційний центр з надання правової допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 504 від 06.06.2012,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Операційний посібник проекту «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» для виконання Індикатору, пов'язаного з виплатою (ШВ) 2.4 (Посилення системи надання безоплатної правової допомоги) (далі – Операційний посібник), що додається.
2. Реалізацію заходів, визначених Операційним посібником, покласти на Координаційний центр з надання правової допомоги (Баранов О.).
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра з питань європейської інтеграції Коломієць В.

Міністр

Денис МАЛЮСЬКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

НАКАЗ Міністерства юстиції України

від _____ № _____

Операційний посібник проекту

«Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство»

для виконання Індикатору, пов'язаного з виплатою (ІПВ) 2.4

(Посилення системи надання безоплатної правової допомоги)

Цей операційний посібник розроблений Координаційним центром з надання правової допомоги з метою забезпечення ефективного впровадження Програми «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» в частині підвищення рівня обізнаності власників і користувачів земельних ділянок щодо своїх прав на землю та способів їх захисту, визначає напрями, заходи та механізми реалізації даних заходів для досягнення поставлених цілей проекту.

Зміни до операційного посібника вносяться за обґрунтованим поданням Координаційного центру з надання правової допомоги або за ініціативою Мін'юсту та затверджуються Міністерством юстиції України.

Виходячи із положень ст. 16 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», пунктів 1 і 2 Положення про Координаційний центр з надання правової допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.06.2012 №504, Координаційний центр з надання правової допомоги та його територіальні відділення - регіональні та місцеві центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги - здійснюватимуть усі заходи, пов'язані із виконанням Програми «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство», які закріплені за Міністерством юстиції України як за Виконавцем Програми¹, у тому числі щодо закупівель, моніторингу, верифікації, тощо.

Терміни та скорочення, що вживаються в операційному посібнику, мають такі значення:

Терміни	
Правова спроможність	Спроможність людей розуміти право, ідентифікувати правові проблеми, використовувати наявні формальні та неформальні правові механізми для вирішення таких проблем, впливати на розвиток таких механізмів, отримувати справедливе рішення правових проблем з дотриманням стандартів прав людини.
Правопросвітництво	Підвищення правової свідомості, культури та освіченості населення
Правопросвітницький захід	Захід, спрямований на підвищення правової свідомості, культури та освіченості населення, надання якісної та достовірної правової інформації, формування, розвиток та вдосконалення навичок захисту своїх прав, що розробляється на основі запитів суспільства з урахуванням особливостей цільових груп, прогнозуванням результатів та впливів, очікуваних викликів/ризиків та спрямований на вирішення конкретних системних проблем, напрацювання рішень, що впливають на розвиток спроможності громад.
Мобільний консультаційний пункт доступу до безоплатної правової допомоги	Точка доступу до безоплатної правової допомоги, що діє за визначеним місцевим центром графіком для забезпечення потреби в безоплатній правовій допомозі громадянам, що проживають/перебувають у територіально віддалених від місцевого центру населених пунктах або у спеціалізованих установах (госпіталях, пансіонатах, геріатричних установах тощо) шляхом здійснення виїзних прийомів.

¹ Операційний посібник для управління Проектом «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» Міністерства фінансів України

Дистанційний консультативний пункт доступу до безоплатної правової допомоги	Точка доступу до безоплатної правової допомоги для громадян, які мають потребу в безоплатній правовій допомозі, але в силу різних причин (проживання або перебування у віддалених населених пунктах, відсутність вільного часу тощо) не мають можливості її отримати, звернувшись безпосередньо до місцевого центру або бюро правової допомоги. Дистанційний пункт діє на постійній основі за визначеним місцевим центром графіком та розташовується в приміщеннях органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ (організацій, закладів)
Сільська місцевість	Території, що знаходяться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови
Скорочення	
БПД	Безоплатна правова допомога
БППД	Безоплатна первинна правова допомога
БВПД	Безоплатна вторинна правова допомога
ІПВ	Індикатор, пов'язаний з виплатами
Координаційний центр	Координаційний центр з надання правової допомоги
Регіональні центри	Регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги
Мін'юст	Міністерство юстиції України
Місцеві центри	Місцеві центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги
ОМС	Органи місцевого самоврядування
Правові клуби PRAVOKATOR	Міжрегіональні ресурсно-комунікаційні платформи, самостійні управління у структурі Координаційного центру з надання правової допомоги
Програма	Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство»
Проект	Проект «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» в частині виконання Індикатору, пов'язаного з виплатою (ІПВ) 2.4 (Посилення системи надання безоплатної правової допомоги)

В розумінні даного посібника поняття системи надання БПД вживається в наступних значеннях.

До системи надання БПД належать:

- Координаційний центр з надання правової допомоги;
- суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги (органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; фізичні та юридичні особи приватного права; спеціалізовані установи; центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги);
- суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги (центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги; адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу).

При цьому система надання БПД являє собою:

- централізовану державну ланку (далі - Free legal aid system, або FLAS);
- децентралізовану державну ланку;
- недержавну ланку.

До FLAS належать:

- Координаційний центр з надання правової допомоги;
- центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

До децентралізованої державної ланки належать:

- органи виконавчої влади.

До недержавної ланки належать :

- органи місцевого самоврядування;
- спеціалізовані установи (в т. ч. незалежні провайдери в сфері доступу до правосуддя);
- фізичні та юридичні особи приватного права (в т. ч. спеціалізовані організації громадянського суспільства та адвокати, які надають правничі послуги на умовах ProBono (добровільно, безкоштовно).

Зміст

1. Опис проекту	7
1.1. Мета проекту, основні завдання та індикатори виконання	7
1.2. Учасники проекту та людський капітал, який буде задіяний у реалізації проекту	10
1.3. Основні цільові групи, на які спрямована реалізація проекту	10
1.4. Часові рамки реалізації проекту	10
2. Основні напрями та етапи реалізації проекту	11
2.1. Навчання фахівців у сфері земельних відносин	11
2.1.1. Проведення «каскадних тренінгів» для фахівців системи надання БПД	11
2.1.1.1. Розробка та актуалізація навчальних програм.	11
2.1.1.2. Проведення навчальних «тренінгів для тренерів»	12
2.1.1.3. Проведення навчальних «регіональних тренінгів»	12
2.1.1.4. Коригування навчальної програми	13
2.1.2. Проведення «каскадних тренінгів» для фахівців землевпорядних організацій, ОМС та інших організацій	13
2.1.2.1. Розробка та актуалізація навчальної програми.	13
2.1.2.2. Проведення навчальних «тренінгів для тренерів»	14
2.1.2.3. Проведення навчальних «регіональних тренінгів»	14
2.1.2.4. Коригування навчальної програми	15
2.1.3. Розробка навчального дистанційного курсу для фахівців системи надання БПД	15
2.1.4. Розробка навчального дистанційного курсу для фахівців ОМС	15
2.2. Надання БПД у сфері земельних правовідносин	15
2.2.1. Надання первинної правової допомоги	15
2.2.2. Надання вторинної правової допомоги	20
2.2.3. Оцінка якості надання БПД у сфері земельних правовідносин	200
2.3. Правопросвітництво з земельних питань	21
2.3.1. Інформаційні матеріали	21
2.3.2. Правопросвітницькі заходи	22
2.3.3. Мережа радників земельних питань (параюристи).	232
2.4. Розроблення методології дослідження правових потреб	25
3. Моніторинг імплементації та звітування про хід реалізації проекту	27
3.1. Координація та моніторинг	27
3.2. Закупівлі товарів (робіт, послуг) в рамках програми	288

4.	Система управління фінансами	311
4.1.	Планування та складання бюджету	311
4.2.	Облік видатків проекту	322
5.	Верифікація досягнутих результатів та аудит проекту	333
5.1	Забезпечення задовільної якості досягнення ІПВ.	333
5.2	Процес верифікації.	333
5.3.	Аудит	344
6.	Оцінка екологічних і соціальних ризиків та вигод	355
6.1.	Вступ	355
6.2.	Попередня інформація про проект	355
6.3.	Екологічні і соціальні впливи Програми	377
6.4.	Оцінка екологічних і соціальних систем СБ	398
6.5.	Система екологічного і соціального управління в рамках Програми	39
6.6.	Екологічні і соціальні рекомендації	400
6.7.	Рекомендації стосовно консультацій з зацікавленими особами/громадськістю	433
6.8.	Рекомендації стосовно планування і реалізації механізму врегулювання скарг	468
6.9.	Рекомендації стосовно реалізації програми комунікації та роз'яснювальної роботи	49
6.10.	Відповідальність за координацію і моніторинг реалізації PforR	511
	Додаток 1	533
	Додаток 2	544

1. Опис проекту

1.1. Мета проекту, основні завдання та індикатори виконання

Економічне зростання України безпосередньо пов'язане зі збільшенням приватних інвестицій у агропромисловий комплекс. При цьому, запорукою довіри інвесторів є успішність земельної реформи, що повинна створити прозоре, конкурентне середовище для функціонування ринку землі та ефективно протидіяти корупції у сфері земельних відносин.

Успіх реалізації земельної реформи в тому числі залежить від ефективності наявних механізмів захисту прав громадян та їх правової спроможності у сфері земельних відносин.

Задля покращення безпеки прав власності, прозорості використання державних земель сільськогосподарського призначення, посилення прозорості та впевненості у правозастосуванні нормативно-правових актів у галузі сільського господарства, зокрема у сферах: інвентаризації і реєстрації державних земель; реєстрації отриманих меж адміністративно-територіальних одиниць у Державному земельному кадастрі; передачі прав власності на державні землі місцевим громадам та/або фізичним особам; реєстрації прав власності та прав користування – наступні категорії потребуватимуть:

- власники землі та власники інших майнових прав на землю, особливо у сільській місцевості, – додаткової поінформованості про свої права на землю, можливості їх реалізації та покращення доступу до інструментів їх захисту в правовий спосіб;
- ОМС, які в рамках децентралізації продовжують об'єднуватись у територіальні громади, – посилення спроможності щодо ефективного управління земельними ресурсами, які знаходяться у їх розпорядженні;
- юристи, нотаріуси, землевпорядники, суддів, реєстраторів, фахівців ОМС, а також представники приватного сектору, які здійснюють свою діяльність у сфері земельних відносин – покращення навичок стосовно застосування норм нового законодавства в сфері земельних відносин;
- суб'єкти надання БППД та БВПД – посилення спроможності вирішувати правові проблеми та захищати права власників землі та власників інших майнових прав на землю.

Метою проекту є задоволення правових потреб, вирішення правових проблем власників землі та власників інших майнових прав на землю, а також усунення причин виникнення правових проблем в сфері земельних відносин шляхом посилення системи надання БПД.

Задля досягнення зазначеної мети впродовж 2020 - 2023 років FLAS виконуватиме наступні завдання:

- 1) посилення захисту прав громадян у сфері земельних відносин шляхом надання БППД та БВПД;
- 2) посилення правової спроможності громадян та громад у сфері земельних відносин шляхом покращення правової обізнаності у результаті проведення правопросвітницьких заходів, що базуються на інформації про: (а) виявлені правові проблеми, (б) визначені потреби в заходах щодо вирішення цих проблем, (с) вимірний вплив від підвищення правової обізнаності.

В рамках виконання зазначених завдань FLAS реалізовуватиме такі заходи:

- 1) забезпечуватиме навчання фахівців системи надання БПД та фахівців, що здійснюють свою діяльність у сфері земельних відносин: юристів, нотаріусів, землевпорядників, суддів, реєстраторів, фахівців ОМС, а також представників приватного сектору стосовно змісту нового законодавства в сфері земельних відносин;
- 2) розроблятиме та забезпечуватиме використання учасниками проекту комплексної методології для виявлення правових проблем громадян та громад, розроблення та реалізації заходів з посилення їх правової спроможності та оцінки впливу від реалізації таких заходів;
- 3) здійснюватиме інформування громадян та громад про їх права на землю, можливості їх реалізації та інструменти захисту їх прав в правовий спосіб;
- 4) здійснюватиме надання БППД та БВПД у сфері земельних правовідносин, у тому числі шляхом виїзного консультування, через роботу мобільних та дистанційних консультаційних пунктів доступу до БПД.

За результатами реалізованих заходів очікується досягнення таких індикативних показників, наведених в Таблиці 1.

Таблиця 1

Індикатори виконання завдань проекту

ІПВ 2.4	Завдання	2020	2021	2022	2023
Посилення системи надання БПД	1) Посилення захисту прав громадян у сфері земельних відносин шляхом надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги	(i) Принаймні у 80 % випадків було надано (a) БППД у письмовій формі або (b) було прийнято рішення про надання БВПД протягом 10 днів з дня надходження звернення про надання відповідної допомоги	(i) Принаймні у 85 % випадків було надано (a) БППД у письмовій формі або (b) було прийнято рішення про надання БВПД протягом 10 днів з дня надходження звернення про надання відповідної допомоги	(i) Принаймні у 90 % випадків було надано (a) БППД у письмовій формі або (b) було прийнято рішення про надання БВПД протягом 10 днів з дня надходження звернення про надання відповідної допомоги	(i) Принаймні у 95 % випадків було надано (a) БППД у письмовій формі або (b) було прийнято рішення про надання БВПД протягом 10 днів з дня надходження звернення про надання відповідної допомоги

	2) Посилення правової спроможності громадян та громад у сфері земельних відносин	(ii) Розроблено та затверджено методологію щодо виявлення правових проблем, визначення заходів щодо вирішення цих проблем, вимірювання впливу від підвищення правової обізнаності громадян у сфері земельних відносин	(ii) Щонайменше 50000 осіб, включаючи як мінімум 25000 жінок, які покращили свою правову обізнаність у сфері земельних відносин у результаті проведених правопросвітницьких заходів	(ii) Щонайменше 70000 осіб, включаючи як мінімум 35000 жінок, які покращили свою правову обізнаність у сфері земельних відносин у результаті проведених правопросвітницьких заходів	(ii) Щонайменше 90000 осіб, включаючи як мінімум 45000 жінок, які покращили свою правову обізнаність у сфері земельних відносин у результаті проведених правопросвітницьких заходів
--	--	---	---	---	---

Довідково: у 2019 році із загальної кількості звернень, опрацьованих фахівцями Місцевих центрів, відповідно до даних наведених у Таблиці 2, 6 % звернень стосувалися земельних питань.

Таблиця 2

Кількість звернень клієнтів із земельних питань у 2019 році

Регіон	Загальна кількість звернень	Кількість звернень із земельних питань	% звернень із земельних питань до загальної кількості
<i>Вінницька область</i>	36888	3171	9%
<i>Волинська область</i>	17322	1214	7%
<i>Дніпропетровська область</i>	52595	2244	4%
<i>Донецька область</i>	31623	364	1%
<i>Житомирська область</i>	20142	1379	7%
<i>Закарпатська область</i>	11231	1179	10%
<i>Запорізька область</i>	47164	2130	5%
<i>Івано-франківська область</i>	17491	1697	10%
<i>Київ</i>	15175	363	2%
<i>Київська область</i>	37824	2174	6%
<i>Кіровоградська</i>	18063	1741	10%

<i>область</i>			
<i>Луганська область</i>	10329	357	3%
<i>Львівська область</i>	27937	2366	8%
<i>Миколаївська область</i>	18515	1397	8%
<i>Одеська область</i>	22230	1056	5%
<i>Полтавська область</i>	33411	2296	7%
<i>Рівненська область</i>	19121	1149	6%
<i>Сумська область</i>	33409	2146	6%
<i>Тернопільська область</i>	21503	2033	9%
<i>Харківська область</i>	31263	1905	6%
<i>Херсонська область</i>	22129	1266	6%
<i>Хмельницька область</i>	23400	1795	8%
<i>Черкаська область</i>	19704	1327	7%
<i>Чернівецька область</i>	9295	659	7%
<i>Чернігівська область</i>	26213	2028	8%
Загалом	623977	39436	6%

1.2. Учасники проекту та людський капітал, який буде задіяний у реалізації проекту

Учасниками проекту є суб'єкти його реалізації:

- Координаційний центр та його фахівці;
- Регіональні центри та їх фахівці;
- Місцеві центри та їх фахівці;
- адвокати, які надають БВПД;
- сторонні фахівці, які залучаються на договірних умовах.

1.3. Основні цільові групи, на які спрямована реалізація проекту

Проект охоплює усі регіони України, крім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, а також непідконтрольної частини території Донецької та Луганської областей.

Реалізація проекту спрямована на усе населення України, в тому числі особлива увага надаватиметься:

- власникам землі та власникам інших майнових прав на землю;
- фахівцям системи надання БПД;
- фахівцям, що здійснюють свою діяльність у сфері земельних відносин: юристам, нотаріусам, землевпорядникам, суддям, реєстраторам, працівникам ОМС.

1.4. Часові рамки реалізації проекту

Проект реалізовуватиметься впродовж 2020 – 2023 років. Детальний графік реалізації проекту в 2020 році представлений у Додатку 1. Надалі такі графіки розроблятимуться Координаційним центром щороку з урахуванням результатів, досягнутих у попередніх періодах, та наявного бюджетного фінансування.

2. Основні напрями та етапи реалізації проекту

2.1. Навчання фахівців у сфері земельних відносин

З метою посилення спроможності системи надання БПД вирішувати правові проблеми та захищати права власників землі та власників інших майнових прав на землю, посилення спроможності ОМС та громад щодо ефективного управління земельними ресурсами, надання відповідних послуг у сфері земельних відносин, та враховуючи зміни до законодавства України, існує необхідність створення системи підвищення кваліфікації за спеціальними навчальними та тренінговими програмами фахівців системи надання БПД та фахівців, що здійснюють свою діяльність у сфері земельних відносин: юристів, нотаріусів, землевпорядників, суддів, реєстраторів, фахівців ОМС, а також представників приватного сектору агропромислового комплексу стосовно змісту нового законодавства в сфері земельних відносин.

Створення системи підвищення кваліфікації передбачає розробку навчальних програм, підготовку тренерів відповідних програм, регіональні тренінги для фахівців за відповідними програмами та створення на основі розроблених навчальних матеріалів дистанційних курсів.

2.1.1. Проведення «каскадних тренінгів» для фахівців системи надання БПД

«Каскадні тренінги», які складаються з «тренінгів для тренерів» та «регіональних тренінгів», для фахівців системи надання БПД планується проводити з використанням матеріально-технічної бази правових клубів PRAVOKATOR. Тренінги готуються та розробляються за запитом, відповідно до навчальних потреб та актуальних тематик.

Термін реалізації: одна серія «каскадних тренінгів», що включає розробку навчальної програми, «тренінг для тренерів» та «регіональні тренінги» проводиться впродовж 4-8 місяців.

2.1.1.1. Розробка та актуалізація навчальних програм.

Навчальні програми формуються окремо створеною робочою групою. До робочої групи можуть долучатися фахівці Координаційного центру, Регіональних та Місцевих центрів, адвокати системи надання БПД, зовнішні експерти, зокрема експерти Світового Банку.

Навчальна програма «регіональних тренінгів» повинна містити загальну частину, що містить інформацію стосовно існуючих норм та змін до них у сфері земельних правовідносин та суміжних сферах, та спеціалізовану частину – в якій розглядається практичне застосування норм законодавства. Навчальна програма «регіональних тренінгів» розробляється тривалістю 1-2 дня в залежності від потреби.

Прикладом навчальної програми може бути програма тренінгу «Земельна просвіта» розроблена під час реалізації Меморандуму про співробітництво від 19 липня 2018 року, яка включала 3 модулі з такими навчальними програмами/блоками:

Модуль 1:

Блок 1. Земельна ділянка с/г призначення як об'єкт цивільних прав;

Блок 2. Особливості приватизації та спадкування земельної ділянки;

Блок 3. Практичні проблеми управління земельними ресурсами у громадах.

Алгоритм дій.

Модуль 2:

Блок 4. Правочини із земельними ділянками с/г призначення;

Блок 5. Захист прав на земельну ділянку у досудовому порядку.

Модуль 3:

Блок 6. Захист прав на земельну ділянку у судовому порядку;

Блок 7. Практика ЄСПЛ щодо захисту прав на земельну ділянку.

Навчальна програма «тренінгу для тренерів» повинна додатково містити методики проведення навчання для дорослих слухачів, а також приклади навчальних матеріалів та кейсів що можуть використовувати тренери під час «регіональних тренінгів». Тривалість програми повинна бути не менш за тривалість «регіонального тренінгу». Приклад програми «тренінгу для тренерів» наведено у Додатку 2.

Розроблені навчальні програми затверджуються Координаційним центром.

Термін реалізації: розробка навчальної програми здійснюється впродовж 1-2 місяців. За необхідності здійснюється актуалізація навчальних програм відповідно до діючого законодавства.

2.1.1.2. Проведення навчальних «тренінгів для тренерів»

«Тренінги для тренерів» проводяться з метою підготовки тренерів, які будуть проводити «регіональні тренінги», що надасть можливість проведення одночасно достатньої кількості «регіональних тренінгів» у різних регіонах та надасть можливість оптимального використання бюджету проекту за рахунок оптимізації логістичних витрат.

Підготовка тренерів відбувається за графіком, що затверджуються Координаційним центром.

Відбір кандидатів на навчання тренерів здійснюється серед фахівців системи надання БПД шляхом конкурсного відбору, з використанням, щонайменше, наступних критеріїв: «досвід тренерської роботи», «підтверджена експертиза по темі навчальної програми», «мотивація», «готовність провести не менше 2 тренінгів».

Очікувана кількість тренерів, які пройдуть навчання – 50 осіб, по дві особи з кожної області України та м. Києва.

Організують навчальні тренінги фахівці правових клубів PRAVOKATOR, що розташовані в 5-ти містах України (Київ, Дніпро, Харків, Одеса та Львів). Тривалість навчального тренінгу - два дні: перший день – 8 годин, другий день – 8 годин.

Навчання для тренерів проводять експерти з числа робочої групи, яка розробляє навчальну програму.

Після проведення навчання експерти робочої групи приймають рішення щодо можливості подальшого самостійного проведення тренінгів тренерами, що пройшли навчання.

Термін реалізації: навчання тренерів здійснюється впродовж 1-2 місяців.

2.1.1.3. Проведення навчальних «регіональних тренінгів»

«Регіональні тренінги» проводяться підготовленими тренерами, щодо яких прийнято рішення щодо можливості самостійного проведення тренінгів. Тренінг можуть проводитися одним або двома тренерами.

Формування групи слухачів кожного тренінгу здійснюється з числа фахівців Місцевих центрів, в тому числі бюро правової допомоги.

Очікувана кількість фахівців, які пройдуть навчання – не менше 2 фахівців від кожного центрального офісу Місцевого центру, до 2-х фахівців бюро правової допомоги, усі фахівці контактному центру.

Станом на 2019 рік до FLAS входить 84 місцевих центра, 428 бюро правової допомоги та контактний центр системи надання БПД з Єдиним телефонним номером.

З метою комфортного проведення тренінгу, направлено на розвиток саме практичних навичок, навчальна група формується чисельністю, в середньому, 15-20 осіб. Впродовж 2020 року планується проведення 306 тренінгів.

Організують навчальні тренінги фахівці правових клубів PRAVOKATOR, розташовані в 5-ти містах України (Київ, Дніпро, Харків, Одеса та Львів), що передбачає формування навчальних груп, складання графіків проходження навчання, формування реєстраційних форм, узгодження логістичних питань з учасниками й тренерами та загальну комунікацію з учасниками й тренерами.

Після кожного тренінгу фахівці правових клубів PRAVOKATOR здійснюють анкетування учасників з метою отримання зворотного зв'язку щодо якості та ефективності проведених заходів.

Графік проведення тренінгів затверджуються Координаційним центром.

Термін реалізації: навчання тренерів здійснюється впродовж 2-4 місяців..

2.1.1.4. Коригування навчальної програми

Після проведення «регіональних тренінгів» та опрацювання результатів зворотного зв'язку від учасників навчальних заходів можуть бути надані пропозиції щодо внесення змін до навчальних програм у відповідності до навчальних потреб учасників тренінгів.

2.1.2. Проведення «каскадних тренінгів» для фахівців землевпорядних організацій, ОМС та інших організацій

«Каскадні тренінги», які складаються з «тренінгів для тренерів» та «регіональних тренінгів», для фахівців землевпорядних організацій, ОМС та інших організацій планується проводити з використанням матеріально-технічної бази правових клубів PRAVOKATOR. Тренінги готуються та розробляються за запитом, відповідно до навчальних потреб та актуальних тематик.

Термін реалізації: одна серія «каскадних тренінгів», що включає розробку навчальної програми, «тренінг для тренерів» та «регіональні тренінги» проводиться впродовж 4-8 місяців.

2.1.2.1. Розробка та актуалізація навчальної програми.

Навчальні програми формуються окремо створеною робочою групою. До робочої групи можуть долучатися фахівці Координаційного центру, Регіональних та Місцевих центрів, адвокати системи надання БПД, зовнішніх експерти, зокрема експерти Світового Банку.

Навчальна програма «регіонального тренінгу» повинна містити загальну частину, що містить інформацію стосовно існуючих норм та змін до них у сфері земельних правовідносин та суміжних сферах, та спеціалізовану частину – в якій розглядається

практичне застосування норм законодавства, актуальних для фахівців земельпорядних організацій, ОМС та інших організацій. Навчальна програма «регіональних тренінгів» розробляється тривалістю 1-2 дні в залежності від потреби.

Навчальна програма «тренінгу для тренерів» повинна додатково містити методики проведення навчання для дорослих слухачів, а також приклади навчальних матеріалів та кейсів що можуть використовувати тренери під час регіональних тренінгів. Тривалість програми повинна бути не менш за тривалість «регіонального тренінгу». Приклад програми для «тренінгу для тренерів» наведено у Додатку 2.

Розроблені навчальні плани затверджуються Координаційним центром.

Термін реалізації: підготовка навчальної програми здійснюється впродовж 1-2 місяців. За необхідності здійснюється актуалізація навчальних програм відповідно до діючого законодавства.

2.1.2.2. Проведення навчальних «тренінгів для тренерів»

«Тренінги для тренерів» проводяться з метою підготовки тренерів які будуть проводити регіональні тренінги, що надасть можливість проведення одночасно достатньої кількості тренінгів у різних регіонах та надасть можливість оптимального використання бюджету проекту за рахунок оптимізації логістичних витрат.

Підготовка тренерів відбувається за затвердженим графіком.

Відбір кандидатів на навчання тренерів здійснюється серед фахівців системи БПД шляхом конкурсного відбору, з використанням критеріїв: «досвід тренерської роботи», «підтверджена експертиза по темі навчальної програми», «мотивація», «готовність провести не менше 2 тренінгів».

Очікувана кількість тренерів, які пройдуть навчання – 50 осіб, по дві особи з кожної області та м. Києва.

Організують навчальні тренінги фахівці правових клубів PRAVOKATOR, що розташовані в 5-ти містах України (Київ, Дніпро, Харків, Одеса та Львів). Тривалість навчального тренінгу - два дні: перший день – 8 годин, другий день – 8 годин.

Навчання для тренерів проводять експерти з числа робочої групи, яка розробляє навчальну програму.

Після проведення навчання експерти робочої групи приймають рішення щодо можливості подальшого самостійного проведення тренінгів фахівцями що пройшли навчання.

Термін реалізації: навчання тренерів здійснюється впродовж 2 місяців

2.1.2.3. Проведення навчальних «регіональних тренінгів»

«Регіональні тренінги» проводяться підготовленими тренерами, щодо яких прийнято рішення можливості самостійного проведення тренінгів. Тренінги можуть проводитися одним або двома тренерами одночасно.

Формування груп учасників тренінгів здійснюється з числа фахівців земельпорядних організацій, ОМС та інших організацій.

З метою комфортного проведення тренінгу, направлено на розвиток саме практичних навичок, навчальна група формується чисельністю в середньому 15-20 осіб.

Організовувати навчальні тренінги можуть у тому числі фахівці правових клубів PRAVOKATOR, розташовані в 5-ти містах України (Київ, Дніпро, Харків, Одеса та Львів), що передбачає формування навчальних груп, складання графіків проходження навчання, формування реєстраційних форм, узгодження логістичних питань з учасниками й тренерами та загальну комунікацію з учасниками й тренерами.

Після кожного тренінгу фахівці правових клубів PRAVOKATOR здійснюють анкетування учасників з метою отримання зворотного зв'язку щодо якості та ефективності проведених заходів.

Термін реалізації: одна серія “каскадних тренінгів”, що включає “тренінг для тренерів” та “регіональні тренінги” проводиться впродовж 3-5 місяців.

2.1.2.4. Коригування навчальної програми

Після проведення регіональних тренінгів та опрацювання результатів зворотного зв'язку від учасників навчальних заходів можуть бути надані пропозиції щодо внесення змін до навчальних програм в залежності від під потреби учасників тренінгів.

2.1.3. Розробка навчального дистанційного курсу для фахівців системи надання БПД

Після проведення «регіональних тренінгів», за потреби, можуть бути розроблені дистанційні курси для фахівців системи БПД на підставі існуючої та/або вдосконаленої методології навчання та напрацьованих навчальних матеріалів.

2.1.4. Розробка навчального дистанційного курсу для фахівців ОМС

Після проведення «регіональних тренінгів», за потреби, можуть бути розроблені дистанційні курси для фахівців системи надання БПД на підставі існуючої та/або вдосконаленої методології навчання та напрацьованих навчальних матеріалів.

2.2. Надання БПД у сфері земельних правовідносин

У переважній більшості регіонів України, особливо у сільській місцевості, власники землі та власники інших майнових прав на землю не знають про свої права у сфері земельних відносин, не довіряють правовим механізмам захисту своїх прав та мають обмежений доступ до вже існуючих правових механізмів захисту своїх прав. Така ситуація сприяє розповсюдженню системних правових проблем, заважає посиленню правової спроможності громад та не дозволяє розкрити існуючий потенціал для розвитку сільського господарства, як джерела економічного зростання та добробуту громадян та територіальних громад.

2.2.1. Надання безоплатної первинної правової допомоги

Робота дистанційних пунктів доступу до БПД та виїзди мобільних пунктів доступу у віддалені населені пункти з акцентом на надання БППД у поєднанні з проведенням правопросвітницьких заходів дозволяє впливати на посилення правової спроможності та правових можливостей громадян та територіальних громад у сфері земельних відносин; створювати додаткові можливості щодо захисту прав землевласників та землекористувачів, а також сприяти зростанню рівня обізнаності громадян про їхні

права у сфері земельних відносин; сприяти економічному розвитку територій та сільськогосподарського сектору за рахунок вирішення системних правових проблем у сфері земельних відносин.

2.2.1.1. Організація роботи дистанційних пунктів доступу до БПД

Завдання дистанційних пунктів доступу до БПД:

- проведення прийому осіб (очного, або з використанням дистанційних засобів зв'язку), які звертаються для отримання БПД;
- надання правової інформації, консультацій і роз'яснення з правових питань (надання БППД);
- забезпечення, у разі потреби, доступу до БВПД;
- розповсюдження інформаційних матеріалів у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів осіб.

Підготовчий етап початку роботи дистанційних пунктів доступу до БПД:

- визначення потреб громадян та територіальних громад відповідної адміністративно-територіальної одиниці у безоплатній правовій допомозі;
- затвердження графіків роботи дистанційних пунктів доступу до БПД;
- інформаційна кампанія щодо поширення інформації серед населення про графіки роботи дистанційних пунктів доступу до БПД;
- налагодження співпраці та координація роботи Місцевих центрів з представниками/керівниками ОМС, РДА;
- підготовка приміщення для розміщення дистанційного пункту доступу до БПД, технічних засобів, роздаткових матеріалів, базових матеріалів, інформаційних меседжів, відеороликів тощо;
- коригування графіків роботи фахівців Місцевих центрів для забезпечення можливості участі в роботі дистанційних пунктів доступу до БПД фахівців, які пройшли відповідне навчання з метою підвищення кваліфікації у сфері земельних правовідносин.

Формат роботи дистанційних пунктів доступу до БПД:

- особисті прийоми громадян;
- он-лайн консультування через відеозв'язок, телефонний зв'язок;
- загальне обговорення проблемних правових питань у форматі «питання-відповіді»;
- інші способи.

Звітування:

- реєстрація осіб відповідно до внутрішніх регламентів FLAS;
- за умови проведення правопросвітницького блоку анкетування учасників заходу щодо зрозумілості отриманої інформації, наявності у них актуальних правових проблем та готовності вирішувати наявні правові проблеми;
- кількісно-якісне звітування у форматі внесення відомостей, зібраних шляхом анкетування;
- публічне інформування шляхом публікацій статей, показників та/або інфографік на сайті, у соціальних мережах, під час брифінгів та прес-конференцій тощо.

Моніторинг:

- вивчення та аналіз інформації, щодо надання безоплатної правової допомоги особам з питань пов'язаних із земельними відносинами;
- вивчення та аналіз даних про забезпечення роботи дистанційних пунктів доступу до БПД;
- підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів із зазначенням основних показників щодо забезпечення надання БПД громадянам з питань, пов'язаними із земельними відносинами.

Організація роботи та виїзди мобільних пунктів доступу у віддалені населені пункти

Завдання мобільних пунктів доступу до БПД:

- забезпечення доступу до БПД у найбільш територіально віддалені населені пункти (села та селища) та надання адресної правової допомоги, у тому числі самотнім особам, особам похилого віку, особам з обмеженими фізичними можливостями, за місцем їх перебування;
- проведення прийому осіб, які звертаються для отримання БПД;
- надання правової інформації, консультацій і роз'яснення з правових питань (надання БППД);
- забезпечення, у разі потреби, доступу до БВПД;
- розповсюдження інформаційних матеріалів у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів осіб.

Підготовчий етап роботи мобільних пунктів доступу до БПД:

- визначення потреб громадян та територіальних громад відповідної адміністративно-територіальної одиниці у безоплатній правовій допомозі;
- затвердження графіків роботи дистанційних пунктів доступу до БПД;
- інформаційна кампанія щодо поширення інформації серед населення про графіки роботи дистанційних пунктів доступу до БПД;
- налагодження співпраці та координація роботи Місцевих центрів з представниками/керівниками ОМС, РДА;
- підготовка приміщення для розміщення дистанційного пункту доступу до БПД, технічних засобів, роздаткових матеріалів, базових матеріалів, інформаційних меседжів, відеороликів тощо;
- коригування графіків роботи фахівців Місцевих центрів для забезпечення можливості участі в роботі дистанційних пунктів доступу до БПД фахівців, які пройшли відповідне навчання з метою підвищення кваліфікації у сфері земельних правовідносин.

Формат роботи мобільних пунктів доступу до БПД:

- особисті прийоми громадян;
- надання адресної правової допомоги;
- загальне обговорення проблемних правових питань у форматі «питання-відповіді»;
- інші способи.

Звітування:

- реєстрація осіб відповідно до внутрішніх регламентів FLAS;
- за умови проведення правопросвітницького блоку анкетування учасників заходу щодо зрозумілості отриманої інформації, наявності у них актуальних правових проблем та готовності вирішувати наявні правові проблеми;
- кількісно-якісне звітування у форматі внесення відомостей, зібраних шляхом анкетування;
- публічне інформування шляхом публікацій статей, показників та/або інфографік на сайті, у соціальних мережах, під час брифінгів та прес-конференцій тощо.

Моніторинг:

- вивчення та аналіз інформації, щодо надання безоплатної правової допомоги особам з питань пов'язаних із земельними відносинами;
- вивчення та аналіз даних про забезпечення роботи дистанційних пунктів доступу до БПД;

- підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів із зазначенням основних показників щодо забезпечення надання БПД громадянам з питань, пов'язаними із земельними відносинами.

Особливості організації надання БПД з питань пов'язаних із земельними правовідносинами під час проведення виїздів фахівців Місцевих центрів під час роботи дистанційних пунктів доступу до БПД та мобільних пунктів доступу.

Надання БПД з питань, пов'язаних із земельними правовідносинами, особам, які безпосередньо звертаються до Місцевих центрів надається в Порядку, визначеному наказом Координаційного центру від 28 січня 2019 року № 2.

Під час виїзду БПД надається працівником Місцевого центру у формі індивідуальних правових консультацій та роз'яснень з питань пов'язаних із земельними правовідносинами.

У разі звернення особи за наданням консультації та роз'яснення з типових правових питань у сфері земельних правовідносин, консультація надається у письмовій формі, у тому числі з використанням завчасно підготовленої консультації та/або з використанням матеріалів довідково-інформаційної платформи правових консультацій «WikiLegalAid».

Така консультація підписується та реєструється у встановленому порядку.

Якщо під час виїзду неможливо надати особі письмову правову консультацію (підготовка такої консультації потребує додаткового часу, зокрема аналізу актів законодавства, судової практики тощо), працівник центру фіксує в письмовій формі суть звернення та узгоджує спосіб отримання правової консультації (поштовим зв'язком, на адресу електронної пошти особи або ОМС* тощо).

Для надання правових консультацій забезпечується окреме робоче місце/окремий кабінет, яке дозволить проведення конфіденційного правового консультування.

*Підготовлена правова консультація, за попереднім погодженням з представниками/керівниками ОМС, може надсилатися на електронну поштову адресу ОМС, для подальшого її вручення особі.

Особливості проведення моніторингу та звітування щодо роботи дистанційних пунктів доступу до БПД та виїзді мобільних пунктів доступу у віддалені населені пункти.

Моніторинг проведення правопросвітницької складової під час виїздів здійснюватиметься шляхом кількісно-якісного та інформаційного звітування.

Кількісно-якісне (відгуки) звітування передбачатиме:

- обробку оригіналів анкет від осіб, що приймали участь у правопросвітницьких заходах щодо земельної реформи;
- внесення відомостей, зібраних шляхом анкетування до інформаційних систем;
- відповідальне зберігання оригіналів анкет з можливістю передачі зазначених оригіналів під час аудиту (перевірок) Світовим Банком виконання Угоди.

Регіональні центри, Місцеві центри раз на квартал на рівні регіону/району тощо та окремо (разово) після масштабних заходів проводять інформування на сайтах,

сторінках у соціальних мережах, через локальні ЗМІ, сайти та сторінки у соціальних мережах організацій-партнерів, прес-конференції тощо.

Моніторинг проведення виїздів у віддалені населені пункти та надання правових консультацій мешканцям громади під час таких виїздів буде здійснюватися шляхом вивчення та аналізу інформації та відомостей про забезпечення роботи мобільних консультаційних пунктів.

2.2.1.2. Надання безоплатної первинної правової допомоги працівниками контактного центру системи надання БПД (Єдиний телефонний номер - 0800213103)

БППД особам, які звертаються на Єдиний телефонний номер, надається фахівцями контактного центру. Фахівці які надають консультації з правових питань повинні мати повну вищу юридичну освіту, а також систематично проходять відповідні тренінги та навчання з метою підвищення їх кваліфікаційного рівня, покращення навичок телефонної комунікації тощо.

Посилення спроможності контактного центру

Посилення спроможності роботи контактного центру для надання правових консультацій у сфері земельних правовідносин буде здійснюватися шляхом:

- 1) проходження усіма операторами-консультантами контактного центру навчання з метою підвищення їх кваліфікаційного рівня у сфері земельних правовідносин;
- 2) облаштування додаткових робочих місць для 3 операторів-консультантів.
- 3) запровадження окремого пункту інтерактивного голосового меню (IVR) номера 0 800 213 103 щодо земельних питань.

Подальше перенаправлення дзвінків клієнтів здійснюватиметься на групу операторів-консультантів контактного центру, які надаватимуть правові консультації громадянам з питань пов'язаних із земельними правовідносинами.

У «пікові» години надходження телефонних дзвінків на Єдиний телефонний номер у разі відсутності вільних операторів-консультантів буде передбачена можливість автоматичного перенаправлення таких дзвінків до окремих/відповідних Місцевих центрів, працівники яких пройшли необхідне навчання та мають належну компетенцію для надання консультацій та роз'яснень з питань, що стосуються земельного законодавства.

- 4) удосконалення програмного забезпечення контактного центру системи надання БПД, за допомогою якого здійснюється фіксація інформації про дзвінок клієнта, а саме розширення категорії питань, які стосуються земельного законодавства відповідно до типових запитів громадян.

Систематичний моніторинг та контроль якості надання правових консультацій операторами-консультантами контактного центру, здійснюватиметься в Порядку визначеному наказом Координаційного центру від 09 грудня 2017 року № 208, зокрема шляхом вибіркового прослуховування аудіо-записів правових консультацій з питань земельних правовідносин, проведення аналізу кількісних показників роботи контактного центру, вибіркового телефонного опитування клієнтів щодо задоволеності отриманої консультації тощо.

Також такий моніторинг в режимі реального часу здійснюватиме «супервізор»/начальник відділу забезпечення роботи контактного центру Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової у Сумській області.

Довідково. Починаючи з жовтня 2015 року в Україні цілодобово функціонує контактний центр системи надання БПД з Єдиним телефонним номером

0 800 213 103 (дзвінки в межах України безкоштовні). Працівники контактного центру, відповідно до покладених на них завдань:

- надають інформацію щодо порядку отримання безоплатної правової допомоги;
- надають правову інформацію, консультації і роз'яснень з правових питань, у тому числі з використанням довідково-інформаційної платформи правових консультацій «WikiLegalAid»;
- приймають повідомлення про затримання осіб та здійснюють їх переадресацію до відповідних Регіональних центрів;
- інформують про гарячі телефонні лінії з питань надання соціальних послуг та захисту прав людини;
- роз'яснюють порядок звернення до відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, міжнародних судових установ, міжнародних організацій, громадських (волонтерських) організацій тощо.

На сьогодні роботу Єдиного телефонного номера 0 800 213 103 забезпечують працівники двох відділів забезпечення роботи контактного центру регіональних центрів з надання БВПД у Чернівецькій (з 2015 року) та Сумській областях (з 2017 року).

В середньому щорічно до контактного центру надходить близько 200 000 телефонних дзвінків, у тому числі з питань щодо отримання правових консультацій у сфері земельних правовідносин. Зокрема, впродовж перших дев'яти місяців 2019 року до контактного центру надійшло понад 1700 телефонних дзвінків щодо отримання правової допомоги з земельних питань.

2.2.2. Надання безоплатної вторинної правової допомоги

Порядок та умови надання безоплатної вторинної правової допомоги, а також коло суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу, визначаються Законом України «Про безоплатну правову допомогу». Зокрема, право на безоплатну вторинну правову допомогу мають категорії осіб, визначні статтею 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

До того ж, право на безоплатну вторинну правову допомогу мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу.

2.2.3. Оцінка якості надання БПД у сфері земельних правовідносин

Безоплатна первинна правова допомога буде надаватися працівниками Місцевих центрів.

Порядок надання безоплатної первинної правової допомоги регламентований Наказом Координаційного центру «Про затвердження Порядку надання безоплатної правової допомоги працівниками місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги» №2 від 28 січня 2019 року, а також Наказом Координаційного

центру «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання безоплатної правової допомоги місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги» №60 від 19 липня 2019 року.

Оцінювання якості надання безоплатної первинної правової допомоги проводиться експертами – оцінювачами. За результатами оцінювання всіх матеріалів наданої безоплатної первинної правової допомоги працівником Місцевого центру експерт – оцінювач складає звіт.

Предметом аналізу під час проведення оцінки є:

- надання правової інформації;
- надання консультацій;
- надання роз'яснень;
- складання документів правового характеру (заяв, скарг та інших документів непроцесуального характеру).

Оцінювання якості надання безоплатної первинної правової допомоги працівниками центрів з надання БВПД здійснюється за визначеними критеріями: повнота; актуальність; зрозумілість; дотримання процедур Порядку надання безоплатної правової допомоги працівниками Місцевих центрів.

Після оцінки кожного матеріалу наданої БВПД експерт – оцінювач складає загальний звіт надання БВПД працівником Місцевого центра (звіт – це виражені у письмовій формі процедури та дії, які робить експерт під час оцінки матеріалів БВПД, яка надавалась працівниками Місцевих центрів). Експерт за результатами оцінки у звіті обов'язково визначає: загальну оцінку консультації; опис виявлених недоліків та рекомендації по їх усуненню у майбутньому; напрями необхідного підвищення кваліфікації для працівника.

Звіти експертів – оцінювачів та інші документи, створені під час проведення оцінювання (у тому числі нотатки до звітів) можуть використовуватись на підтвердження статистичних даних для звітів про використання коштів Світового банку.

2.3. Правопросвітництво з земельних питань

2.3.1. Інформаційні матеріали

Інформаційні матеріали розробляються та виготовлюються щонайменше один раз у три місяці за наявності фінансування.

Для розробки інформаційних матеріалів визначаються актуальні теми, спрямовані на захист прав громадян у сфері земельних правовідносин, для проведення інформаційно-просвітницьких кампаній по всій території України. Темі визначаються у тому числі на підставі результатів соціологічних досліджень.

Розробка матеріалів триває в строк до одного місяця.

Виготовлення зовнішньої реклами, аудіо- та відеороликів здійснюється з метою забезпечення розміщення та трансляції у громадському транспорті, громадських місцях з метою інформування громадян про гарантовані законами України права та можливості щодо їх захисту.

Виготовлення розроблених друкованих інформаційних матеріалів здійснюється у накладі відповідно до визначених Координаційним центром потреби. Інформаційні друковані та електронні матеріали з правових питань виготовляються з метою

використання під час правопросвітницьких заходів та розповсюдження серед населення, підприємств, установ, організацій, закладів освіти з урахуванням інтересів цільової аудиторії у сфері земельних правовідносин, в тому числі під час роботи дистанційних пунктів доступу до БПД та виїздів мобільних пунктів доступу у віддалені населені пункти.

2.3.2. Правопросвітницькі заходи

Відповідно до визначених актуальних тем, зокрема визначеними соціологічними дослідженнями розробляються правопросвітницькі заходи у форматі вуличних інформувань, правопросвітницьких лекцій, інформаційних заходів, навчально-консультативних заходів для органів місцевого самоврядування, консультування органів місцевого самоврядування щодо організації надання первинної допомоги. Розробка формату заходів відбувається один раз на три місяці.

Мета проведення правопросвітницьких заходів з земельних питань – підвищити рівень обізнаності громадян про їх права та механізми їх реалізації та захисту, підвищити юридичну грамотність українців, сформувати правову культуру та правову свідомість у суспільстві, популяризувати правові способи вирішення проблем людей в сфері земельних правовідносин в Україні.

Цільовою аудиторією заходів правопросвітництва є фізичні особи що можуть стикатися з правовими проблемами у сфері земельних правовідносин у 100 відсотках районів, міст обласного значення, у тому числі віддалених населених пунктах.

Такі заходи проводитимуться відповідно до затвердженого директором Місцевого центру окремого графіку проведення правопросвітницьких заходів, або в рамках графіків виїздів дистанційних пунктів доступу до БПД та/або виїздів мобільних пунктів доступу у віддалені населені пункти.

Проведення правопросвітницького заходу передбачає:

- поширення інформації стосовно місця проведення та тематики заходу, зокрема на сайтах системи надання БПД, партнерських організацій, у соціальних мережах, місцевих друкованих ЗМІ, радіо, телебаченні, на дошках оголошень у територіальних громадах, у приміщеннях адміністративних будівель ОМС, через «лідерів громадської думки»;
- підготовка приміщення та технічних засобів, необхідних для проведення заходу;
- демонстрація відповідного відеоматеріалу стосовно проведення земельної реформи (коротке відео на 5-15 хвилин з роз'ясненнями змін у законодавстві) та презентація щодо роз'яснення положень законодавства з актуальних питань у сфері земельних правовідносин;
- проведення загального обговорення проблемних для мешканців громади питань у сфері земельних правовідносин у форматі «питання-відповіді»;
- анкетування учасників заходу щодо зрозумілості отриманої інформації, наявності актуальних правових проблем та готовності вирішувати наявні правові проблеми.

Безпосереднє проведення заходу здійснюється ресурсами Місцевого центру/бюро правової допомоги. Координаційний центр забезпечує підготовку базових матеріалів для правопросвітницького заходу, зокрема відеоролики, презентації, тези виступів тощо.

Після завершення правопросвітницького заходу фахівці Місцевих центрів забезпечують учасникам, які мають відповідну потребу, можливість отримання БППД.

2.3.3. Мережа радників земельних питань (параюристи).

В обласних центрах та великий містах кількість професійних юристів в Україні досить висока. Але водночас багато громад не має вільного доступу до цих спеціалістів – віддалені гірські села, периферійні населенні пункти та сільські райони, малозабезпечені громадяни. Ця нерівномірність розподілу професійних провайдерів БПД змушує шукати альтернативні шляхи отримання правової допомоги. В той же час система підготовки юристів не враховує особливості роботи із бідним населенням, вразливими соціальними групами. Часто невміння чи небажання спілкуватися із складними клієнтами, зверхнє ставлення до людей, стає нездоланною перешкодою у доступі до правосуддя за допомогою професійних юристів.

В Україні наразі не існує уніфікованої моделі надання правової допомоги в невеликих чи віддалених громадах. Системи надання БПД організовує виїзні прийоми в певні населенні пункти, здійснює тренування представників громад, аби вони мали змогу розбиратись в типових простих правових питаннях, існують он-лайн послуги до яких можна звернутись через мережу Інтернет. Всі ці інструменти розширюють доступ до правосуддя серед мешканців населених пунктів, де немає юристів та адвокатів, проте є фрагментарними та не спираються на потреби та можливості місцевих громад та соціальних груп.

Слово «параюрист» маловідоме в Україні, але в інших країнах саме параюристи забезпечують першу первинну допомогу в громадах: не маючи профільної юридичної освіти, ці люди мають певні навички та знання, набуті під час тренінгів, які дозволяють їм допомагати іншим. Це аналіз проблеми та перенаправлення до потрібної інстанції, в деяких випадках первинна консультація чи надання інформації. Мережа таких параюристів, лідерів в своїх громадах, може стати важливим інструментом у реалізації правопросвіти в сфері земельних питань.

Радники з земельних питань – не надавачі послуг в традиційному розумінні. Вони не можуть і не будуть складати конкуренції юристам. Це в першу чергу фасилітатори змін, комунікатори, активні люди з авторитетом в громаді (або молоді люди, що прагнуть його здобути). Параюрист не отримує грошової винагороди, але набуває авторитету та популярності у своїх громаді (не лише територіальній), адже саме він є джерелом інформації та контактів, вміє пояснити наслідки дій, спираючись на отриману систему знань, просуває позитивні зміни у громаді.

Співпраця з радниками з земельних питань системи надання БПД здійснюється відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про безоплатну правову допомогу» та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність системи надання БПД.

Волонтерська діяльність в системі надання БПД здійснюється, в тому числі, але не виключно, за напрямками:

- сприяння процесу систематичних змін правової культури, внаслідок яких різні групи населення, покращуючи правову обізнаність, ставатимуть юридично захищеними та матимуть змогу самостійно використовувати закони з метою відстоювання власних прав та інтересів, зокрема в сфері земельних правовідносин;

- організації проведення заходів, пов'язаних з покращенням правової обізнаності громадян, а також правових квестів, фестивалей та інших заходів, зокрема в сфері земельних правовідносин;

- формування довіри громадян до системи надання БПД, забезпечення рівного доступу до правової інформації, підвищення авторитету системи права та правосуддя в Україні, зокрема в сфері земельних правовідносин;

- сприяння у доступі до правової допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади, обмежені в реалізації власних прав та законних інтересів;

- підвищення рівня обізнаності громадян щодо суб'єктів права на безоплатну правову допомогу, її видів, порядку надання, гарантій недискримінації осіб у доступі до безоплатної правової допомоги, зокрема в сфері земельних правовідносин;

- участь у проведенні моніторингових заходів та/або візитів до центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги в межах дослідження якості послуг, що надаються територіальними відділеннями Координаційного центру;

- сприяння Уповноваженому органу в організації роботи дистанційних та мобільних консультаційних пунктів;

- сприяння проведенню заходів, пов'язаних з підвищенням рівня обізнаності громадян щодо суб'єктів права на безоплатну правову допомогу, видів безоплатної правової допомоги та порядку її надання;

- сприяння взаємодії місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги з партнерськими організаціями щодо перенаправлення осіб, які потребують безоплатної правової допомоги, при цьому перенаправлення розуміється як спрямування клієнта, що звернувся до місцевого центру та потребує безоплатної вторинної правової допомоги, але не належить до суб'єктів права на таку допомогу, визначених пунктами 1-22, 8-13 частини першої та частиною другою ст.14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», та/або потребує додаткової консультації;

- надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими чинним законодавством.

Мережа радників з земельних питань, що комунікуватимуть з системою надання БПД, здійснюватимуть правопросвітництво та направлення до системи надання БПД по всій країні.

Формування мережі радників відбувається шляхом залучення до волонтерської діяльності у системі надання БПД та здійснюється Координаційним центром за умови проходження послідовно наступних етапів:

- подання заяви під час відкритого конкурсного відбору;

- проходження дистанційного навчання за відповідним напрямом, проходження відповідних тренінгів;

- проведення співбесіди з фахівцем Координаційного центру або його територіального відділення;

- підписання Договору про надання волонтерської допомоги.

З метою проведення дистанційного навчання для земельних радників здійснюється:

- формування та розробка тренінгових програм;

- формування та створення дистанційних курсів;

- проведення навчання тренерів-т'ютерів з числа працівників системи надання БПД, що в подальшому підтримуватимуть сталість проекту та навчатимуть нових радників.

Система надання БПД організує проведення навчання для 1000 радників з земельних питань щороку. Таким чином буде забезпечено постійну підготовку та навчання земельних радників, що переважно буде проходити в режимі он-лайн через проходження дистанційного навчання та перегляду правопросвітницьких відео матеріалів.

2.4. Розроблення методології дослідження правових потреб

Дослідження правових потреб це необхідний інструмент для формування ефективної правової політики держави. Неможливо забезпечити права громадян наосліп. Такі дослідження є головним індикатором реальних потреб населення у сфері правового захисту. Вони дозволяють тримати руку на пульсі правових потреб громадян при формуванні і реалізації державної політики у правовій сфері. Лише виходячи з наявності даних дослідження правових потреб, можливо реалізувати ті кроки у сфері правового захисту, які найбільшою мірою відповідають запитам та інтересам українців.

Розробка методології виявлення правових проблем, визначення заходів щодо вирішення цих проблем та вимірювання впливу від підвищення правової обізнаності громадян у сфері земельних відносин (далі – методологія дослідження) здійснюється професійними соціологами. Розробка здійснюється впродовж 9 місяців та повинна включати:

- розробку проекту методології дослідження;
- тестування проекту методології дослідження разом з робочою групою та створення остаточного варіанту методології дослідження;
- навчання фахівців системи надання БПД щодо використання методології дослідження (в т. ч. розробка опитувальників, проведення пре тестів, складання вибірки, підготовку та супровід роботи інтерв'юерів, супровід процесу збору даних, контроль щодо зібраних даних, узагальнення результатів дослідження, написання фінальних звітів, в т.ч. участь в навчальних заходах для підготовки дослідників та тренерів для інтерв'юерів);
- супроводженням процесу проведення 1-го загальнонаціонального дослідження щодо виявлення правових проблем, визначення заходів щодо вирішення цих проблем та вимірювання впливу від підвищення правової обізнаності громадян у сфері земельних відносин.

Дослідники – фахівці системи БПД, які виконуватимуть функції з підготовки інструментарію дослідження (гайд, анкета, вибірка, система збору даних), обробки зібраних даних та формулювання висновків. Тренери для інтерв'юерів це фахівці системи надання БПД, які спеціалізуються на процесі координації роботи мережі інтерв'юерів у своїй області та навчають інтерв'юерів. Інтерв'юери – працівники місцевих центрів БВПД, зокрема Бюро правової допомоги, які проводять інтерв'ю.

Забезпечення розробки методології дослідження здійснюється робочою групою, до якої залучаються фахівці системи надання БПД. Основні функції робочої групи:

- супровід роботи професійних соціологів в питаннях функціонування системи надання БПД, надання правової допомоги та дотримання прав людини;
- збір та надання професійним соціологам необхідної інформації та даних;
- тестування проекту методології дослідження разом з професійними соціологами та створення остаточного варіанту методології дослідження;
- залучення учасників робочої групи до процесу навчання працівників системи БПД щодо використання методології дослідження.

З метою розвитку спроможності системи надання БПД проводити самостійно соціологічні дослідження та підтримувати сталість мережі інтерв'юерів здійснюється каскадні тренінги з проведення соціологічних досліджень, а саме – розробляється навчальна програма щодо підготовки інтерв'юерів, розробляється навчальна програма щодо підготовки дослідників. Проводиться навчання тренерів – 24 тренерів (фахівці регіональних центрів БВПД). За навчальною програмою щодо підготовки інтерв'юерів готуються 24 працівників регіональних центрів БВПД. Проводиться тренінг з підвищення спроможності дослідників для 24 працівників регіональних центрів БВПД, 5-ти працівників правових клубів PRAVOKATOR та 2-х працівників Координаційного центру.

Інтерв'юери навчаються під час регіональних тренінгів. Загалом передбачено проведення не менше ніж 24 регіональних тренінгів з підготовки інтерв'юерів з подальшим створенням та розвитком мережі інтерв'юерів, з числа працівників системи БПД.

Для проведення соціологічних досліджень (в тому числі генерування вибірки, програмування інструментарію дослідження, збір та зберігання даних, обробка результатів), а також матеріально-технічне забезпечення проведення соціологічних досліджень створюється програмне забезпечення. Створення програмного забезпечення передбачає: створення ІТ платформи для автоматизації процесу проведення досліджень, автоматизація процедур збору та обробки інформації, створення та підтримка он-лайн карти правових проблем, тощо. Програмне забезпечення створюється професійними програмістами, послуги яких закупляються на 12 місяців.

Підготовлена мережа інтерв'юерів кількістю 500 фахівців здійснює опитування, зокрема вуличні, впродовж всього періоду реалізації проекту з використанням електронних планшетів закупівля яких передбачена в рамках реалізації проекту .

Передбачається проведення серії з 24 локальних соціологічних досліджень та 1 загальнонаціонального соціологічного дослідження щороку щодо виявлення правових проблем, визначення заходів щодо вирішення цих проблем та вимірювання впливу від підвищення правової обізнаності громадян у сфері земельних відносин, що включатиме підготовку, саме проведення, включаючи всі необхідні для цього витрати, в т.ч. логістичні послуги:

До підготовчого етапу проведення локальних соціологічних досліджень долучаються фахівці системи надання БПД, які здійснюють: загальнонаціональну координацію, аналітику, соціологію, фінансовий менеджмент проекту, міжрегіональну координацію.

Проведення 24 локальних соціологічних досліджень щодо виявлення правових проблем, визначення заходів щодо вирішення цих проблем та вимірювання впливу від

підвищення правової обізнаності громадян у сфері земельних відносин передбачає: загальнонаціональну координацію, аналітику, соціологію, фінансовий менеджмент проекту, міжрегіональну координацію, навчання, інструктаж та методичну підтримку інтерв'юерів, організацію та координацію польових досліджень інтеграторами на рівні місцевих центрів БВПД, інтерв'ювання (500 інтерв'юерів на рівні місцевих центрів БВПД).

Проведення 1 загальнонаціонального соціологічного дослідження щодо виявлення правових проблем, визначення заходів щодо вирішення цих проблем та вимірювання впливу від підвищення правової обізнаності громадян у сфері земельних відносин протягом жовтня-грудня 2020 року передбачає: загальнонаціональну координацію, аналітику, соціологію, фінансовий менеджмент проекту, міжрегіональну координацію, навчання, інструктаж та методичну підтримку інтерв'юерів, організацію та координацію польових досліджень інтеграторами на рівні місцевих центрів БВПД, інтерв'ювання (500 інтерв'юерів на рівні місцевих центрів БВПД).

3. Моніторинг імплементації та звітування про хід реалізації проекту

3.1. Координація та моніторинг

Координація

Мін'юст як Виконавець Програми несе відповідальність за досягнення закріпленого ІПВ 2.4, представлення Мінфіну доказів його досягнення, цільове та ефективне використання бюджетних коштів, передбачених для виконання ІПВ 2.4.

Координаційний центр як відповідальний виконавець бюджетної програми КПКВК 3603020, в межах якої реалізовуватимуться заходи проекту, виконуватиме всі функції, що стосуються технічного впровадження ІПВ 2.4, а також будь-які пов'язані закупівлі, управління фінансовими ресурсами та функції, пов'язані із запобіжними, соціальними та екологічними заходами.

Координаційний центр та його територіальні відділення несуть відповідальність за впровадження заходів, передбачених на виконання ІПВ 2.4, досягнення результативних показників Проекту, цільове та ефективне використання бюджетних коштів.

Координаційний центр та його територіальні відділення забезпечують підготовку планів з реалізації заходів щодо виконання ІПВ 2.4, звітів про виконання ІПВ 2.4, планів закупівель, організацію закупівлі товарів (робіт, послуг) відповідно до положень Закону України «Про публічні закупівлі», фінансових звітів, зберігання фінансових та інших документів, необхідних для проведення аудиту Програми.

Моніторинг

Досягнення очікуваних результатів проекту підлягатиме моніторингу на двох рівнях:

- системи моніторингу та оцінки будуть посилені в Мін'юсті, Координаційному центрі та його територіальних відділеннях для забезпечення відповідного потенціалу

щодо проведення моніторингу та оцінки досягнутих результатів, а також для забезпечення того, щоб прогрес досягнення ІПВ належним чином відстежувався задля цілей верифікації. Відповідність запроваджених систем моніторингу та оцінки у Мін'юсті, Координаційному центрі та його територіальних відділеннях оцінюватиметься незалежною установою (установами), що проводить (проводять) верифікацію;

- прогрес досягнення результативних показників проекту, виконання планів заходів та виконання планів закупівель, виконання заходів щодо запобігання шахрайству та корупції, щодо екологічних та соціальних питань, щодо інформування громадськості буде відслідковуватися Мін'юстом і Координаційним центром та відповідні звіти будуть надаватися Мінфіну у визначені терміни та згідно з умовами, закріпленими в Операційному посібнику, затвердженому Міністерством фінансів України.

Незалежна установа/установи, що здійснює верифікацію, буде відібрана Координаційним центром для забезпечення верифікації результатів, що стосуються досягнення ІПВ 2.4. Очікується, що в якості ВУ будуть відібрані фізичні особи або організації, в залежності від специфіки виконання заходів в рамках проекту. ВУ повинна мати спеціалізований технічний досвід та кваліфікований персонал, що задовольняє вимоги Мін'юсту та Світового банку, і технічне завдання для ВУ підлягатиме аналізу та випуску Світовим банком листа про відсутність заперечень.

Координаційний центр надаватиме Мін'юсту звіт за результатами проведеної верифікації, а Мін'юст подаватиме зазначений звіт до Мінфіну.

Рахункова палата України забезпечить проведення річних аудитів використання Мін'юстом та Координаційним центром бюджетних коштів, передбачених за бюджетною програмою КПКВК 3603020, та надасть звіти щодо результатів проведення таких аудитів Мінфіну у визначений термін.

3.2. Закупівлі товарів (робіт, послуг) в рамках програми

Нормативно-правова база здійснення закупівель складається з законів і підзаконних актів. Базовим законом є Закон України від 25.12.2015 № 922-VII «Про публічні закупівлі», який передбачає застосування електронної платформи державних закупівель ProZorro (<https://prozorro.gov.ua>). Нормативно-правова база включає в себе також підзаконні нормативно-правові акти, у тому числі ряд положень і численні накази Міністерства економічного розвитку і торгівлі.

За результатами Оцінки фідучіарних систем (ОФС) на основі принципів операційної політики Світового банку ОР 9.00 «Фінансування за програмами на основі результатів» було зроблено висновок про придатність національної правової та нормативної бази України у сфері державних закупівель для фінансування за PforR за умови вжиття деяких заходів, зазначених у Плані заходів за програмою, та їх впровадження відповідними виконавцями в описаному нижче порядку.

Так, було виявлено зазначені нижче ключові проблеми та запропоновано відповідні заходи з пом'якшення їх гостроти:

1) Закон України «Про публічні закупівлі» передбачає застосування конкретних процедур, дві з яких є конкурентними (відкриті торги та конкурентний діалог), а одна — ні (переговорна процедура). Існує ризик надмірного використання переговорної процедури в тих випадках, коли це не відповідає достатньою мірою вимогам законодавства про публічні закупівлі. Для зниження рівня цього ризику 1) Координаційний центр повинен буде подавати Мін'юсту, а Мін'юст Мінфіну, і публікувати на сайті ProZorro свої річні плани закупівель із зазначенням конкурентних процедур

закупівель як типових процедур, що мають бути дотримані в рамках здійснення за проектом діяльності, пов'язаної із закупівлями;

2) Має місце ризик низького рівня конкуренції, оскільки середня кількість заявок у розрахунку на процедуру відкритих торгів становить лише 2 (дві). Для активізації конкуренції Координаційний центр та його територіальні відділення спробують об'єднувати свої торги в більші пакети та оприлюднювати Річний план закупівель на початку кожного календарного року з описом закупівельної діяльності на наступний рік. Крім того, до початку запланованої за проектом діяльності із закупівель буде організовано заходи з інформування підприємств та моніторингу ринку. До початку реалізації заходів за проектом та під час їх реалізації має бути проведене навчання працівників Координаційного центру та його територіальних відділень, відповідальних за закупівлі, для забезпечення розроблення ними високоякісної тендерної документації.

3) У зв'язку з річним бюджетним плануванням, щорічним розподілом коштів та відсутністю довгострокових планів, Координаційний центр та його територіальні відділення можуть не мати можливості підписання довгострокових договорів (на строк понад 12 місяців) з будь-якими постачальниками товарів чи послуг. Для зменшення гостроти цієї проблеми Координаційному центру та його територіальним відділенням пропонується планувати свою діяльність зі здійснення закупівель наперед, щоб уможливити виконання договорів протягом бюджетного періоду з урахуванням дозволеного продовження.

4) Чимало з Виконавців Програми, які беруть участь у процедурах закупівель, можуть не знати про списки фірм, яким на постійній основі або тимчасово заборонено брати участь у процедурах закупівель, що здійснюються за кошти Світового банку та інших багатосторонніх банків розвитку. Програма не передбачає проведення великого числа торгів, а більшість договорів, які планується укласти, мають досить невеликий обсяг. У зв'язку з цим імовірність того, що такі договори буде укладено з фірмами, яким на постійній основі або тимчасово заборонено брати участь у процедурах закупівель, що здійснюються за кошти Світового банку та інших багатосторонніх банків розвитку, є низькою. З метою запобігання цьому: а) Мінфін направить Мін'юсту лист, який Мін'юстом буде передано Координаційному центру, згідно з яким Координаційний центр та його територіальні відділення повинні будуть переконатись у тому, що договори не укладатимуться з юридичними або фізичними особами, включеними до списку осіб, яких позбавлено права брати участь у закупівлях за кошти Світового банку на постійній або тимчасовій основі; б) регулярно надаватимуться (через веб-сторінку, яка, за можливості, оновлюватиметься разом із інформацією Світового банку) оновлені списки юридичних або фізичних осіб, яких позбавлено права на участь у процедурах закупівель на постійній або тимчасовій основі; в) технічне завдання на проведення щорічного аудиту Програми міститиме вимогу до аудиторів про перевірку сформованої випадковим чином вибірки на предмет укладення договорів з юридичною або фізичною особою, позбавленою права на це; г) до регулярної Звітності про перебіг робіт включатимуться підтвердження того, що за Програмою договори з юридичними або фізичними особами, яких позбавлено права на участь у процедурах закупівель на постійній або тимчасовій основі, не укладались. Список таких осіб, що ведеться Банком, подано за наступним посиланням: <https://www.worldbank.org/en/projects-operations/procurement/debarred-firms>.

Список юридичних осіб, яких тимчасово позбавлено права на участь у процедурах закупівель, доступний через систему Client Connection.

Проект передбачає досить обмежений асортимент позицій до закупівлі (див. таблицю 3).

Таблиця 3

Профіль закупівель

ІПВ/Виконавець	Профіль закупівель у розрізі кошторисних сум (дол. США)					Режим здійснення закупівель
	Контракти	Товари	Роботи	Неконсультаційні послуги	Консультаційні послуги	
ІПВ 2.4 – Координаційний центр та його територіальні відділення	Макс. Розмір	Обладнання для створення дистанційних навчальних курсів, для облаштування контакт-центру, для проведення соціологічних досліджень (комп'ютерна техніка, в т.ч. планшети), виготовлення друкованих інформаційних матеріалів, макс. розмір 1 річного контракту 256 тис.	Не застосовується	Послуги з розробки навчальних програм, телекомунікаційні послуги для контакт-центру, послуги з розробки методології соціологічних досліджень, послуги з розробки ІТ-рішень та транспортні послуги, макс. розмір 1 річного контракту 18,2 тис.	Не застосовується	Закон «Про публічні закупівлі»
	Разом	2,1 млн		1,2 млн		

Усі закупівлі здійснюватимуться Координаційним центром та його територіальними відділеннями з дотриманням чинного законодавства щодо публічних закупівель і використанням електронної системи закупівель ProZorro. Координаційний центр та його територіальні відділення відповідатимуть також за управління виконанням договорів і здійснення платежів за договорами.

До Програми застосовуються затверджені Світовим банком Настанови щодо запобігання й протидії шахрайству та корупції при програмному фінансуванні на основі результатів від 01.02.2012. Мін'юст на основі інформації, наданої Координаційним центром, буде повідомляти Мінфін про будь-які вірогідні та суттєві звинувачення в шахрайстві та корупції, пов'язані з проектом (та про реагування на них) у звітах про перебіг реалізації Програми. Звіти про перебіг реалізації Програми подаватимуться у визначені Мінфіном терміни.

4. Система управління фінансами

Функціонування ефективної системи управління фінансами, що достовірно відображає пов'язані з Програмою операції, ресурси та видатки, забезпечує моніторинг руху коштів, контроль за їх надходженням за напрямками витрачання коштів у розрізі категорій витрат Програми, забезпечує належне ведення обліку документів, підготовку фінансової звітності відповідно до вимог та форматів Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) та національного законодавства України, створює необхідні засади для належного впровадження Програми і є однією з вимог МБРР щодо реалізації Програми.

Система управління фінансами включає планування та складання бюджету Програми, забезпечення руху коштів та їх використання, складання звітності, внутрішній контроль та зовнішній аудит і створюється для:

- забезпечення належного обліку операцій, у тому числі за ключовими напрямками Програми;
- забезпечення ефективного планування фінансових потоків та здійснення своєчасних розрахунків у рамках реалізації Програми;
- забезпечення своєчасної та належної підготовки звітів відповідно до вимог МБРР та законодавства України;
- забезпечення внутрішнього контролю для збереження усіх активів;
- забезпечення проведення незалежного аудиту фінансової звітності Програми.

Загальний опис фінансових вимог МБРР, рахунків Програми, процедур витрачання коштів, контролю, а також зразки форматів окремих фінансових звітів містяться в Операційному посібнику для управління проектом «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство», затвердженому Міністерством фінансів України.

4.1. Планування та складання бюджету

Бюджет проекту повинен включати усі витрати, необхідні для реалізації заходів щодо виконання ІПВ 2.4, а також фінансування робіт верифікатора. Процес складання бюджету проекту охоплює такі етапи:

1) складання та корегування бюджету проекту за джерелами фінансування, категоріями витрат проекту на весь термін його реалізації з розбивкою за роками та кодами економічної класифікації витрат;

2) врахування необхідних обсягів видатків у показниках бюджетної декларації та проекту державного бюджету на середньострокову перспективу (3 роки) для фінансування робіт/послуг в рамках проекту шляхом складання попереднього прогнозу видатків загального фонду державного бюджету на три роки та підготовки бюджетних

запитів відповідно до вимог та процедур чинного законодавства України;

3) складання та коригування кошторису проекту на поточний рік з помісячною розбивкою витрат державного бюджету за кодами економічної класифікації видатків відповідно до вимог чинного законодавства України.

На *першому* етапі процесу Координаційний центр готує та затверджує план заходів з реалізації проекту, складає кошторис та детальний План закупівель товарів (робіт, послуг) за проектом на наступні три календарні роки реалізації проекту. На підставі кошторису та Плану закупівель Координаційний центр складає прогноз використання коштів загального фонду державного бюджету (та авансу позики для реалізації ІПВ 2.4 у першому році реалізації проекту).

Прогноз використання коштів проекту на середньостроковий період має містити обґрунтування, погоджені та підписані координатором проекту Мін'юсту.

Координаційний центр здійснює постійний моніторинг виконання кошторису та Плану закупівель за проектом і у разі необхідності заздалегідь готує відповідні коригування, та надає їх на погодження координатору проекту Мін'юсту. Мін'юст надає інформацію про зміни до Плану закупівель Мінфіну.

На *другому* етапі процесу:

- Мін'юст на основі інформації щодо плану заходів з реалізації проекту та обсягів необхідних витрат (кошторису проекту), наданої Координаційним центром, формує пропозиції до бюджетної декларації на наступні три бюджетні періоди;

- Мін'юст на основі інформаційних матеріалів з відповідними розрахунками та обґрунтуваннями, наданими Координаційним центром, готує бюджетний запит щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для фінансування Проекту на наступний бюджетний період, згідно з формами бюджетного запиту та інструкціями із заповнення бюджетних запитів;

- Мін'юст здійснює постійний моніторинг врахування показників, наведених у бюджетному запиті в показниках проекту державного бюджету на відповідний рік.

На *третьому* етапі процесу Мін'юст під час затвердження витягів з річного та помісячного розпису асигнувань державного бюджету на відповідний бюджетний період враховує прогноз загального та помісячного обсягу використання коштів для реалізації заходів проекту.

Координаційний центр під час підготовки розподілу показників зведених кошторису та плану асигнувань на відповідний бюджетний період забезпечує включення та відображення запланованих обсягів видатків проекту у кошторисах та планах асигнувань Координаційного центру та його територіальних відділень.

4.2. Облік видатків проекту

Бухгалтерський облік за проектом ведеться Координаційним центром та його територіальними відділеннями з дотриманням законодавства України.

Облікові записи мають вестися Координаційним центром та його територіальними відділеннями за всією діяльністю проекту, включно із отриманим авансом та

бюджетними призначеннями, та за всіма напрямками використання цих коштів у гривнях.

Мін'юст, з урахуванням фінансових звітів Координаційного центру, надає Мінфіну зведені фінансові річні звіти, які мають бути деталізовані щодо існуючих напрямів використання та містити заплановані та фактичні витрати. Звіти надаються у національній валюті. Окремі витрати, які стосуються сплат у національній валюті (гривнях), не перераховуються у валюту Програми (дол. США). Річний звіт містить загальну суму у валюті Програми, перераховану на звітну дату за курсом Національного банку України.

Фінансові документи за проектом формуються і зберігаються як в електронному, так і в друкованому форматі у приміщеннях Мін'юсту та Координаційного центру, а по закінченню впровадження Програми – в окремому приміщенні, яке визначають Мін'юст та Координаційний центр для архівного зберігання документації Програми.

Звітування буде здійснюватися відповідно до строків і умов, визначених в Операційному посібнику для управління проектом «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство», затвердженому Мінфіном.

5. Верифікація досягнутих результатів та аудит проекту

5.1 Забезпечення задовільної якості досягнення ІПВ.

Якість досягнення ІПВ має задовольняти вимоги Світового банку, що підлягає верифікації незалежною установою, яка здійснює верифікацію (ВУ). Якість вихідних даних, включаючи законопроекти, підготовлені для представлення на розгляд Верховної Ради, нормативні акти міністерств, інші матеріали та вихідні дані, за які Уряд несе відповідальність, підготовлені для досягнення ІПВ, підлягатимуть аналізу та підтвердження листом Світового банку про відсутність заперечень.

Після досягнення погодженого ІПВ 2.4 Координаційний центр збирає відповідну документацію та надає її на розгляд ВУ та Мін'юсту, який в свою чергу надсилає її Мінфіну. ВУ надішле Координаційному центру та Мін'юсту, ті в свою чергу Мінфіну та Світовому банку, свій висновок на основі представлених доказів стосовно досягнення ІПВ 2.4. Мінфін представить Світовому банку відповідні докази загального або часткового досягнення ІПВ 2.4. Світовий банк проаналізує звіт ВУ. Якщо докази, представлені стосовно досягнення ІПВ 2.4 будуть задовольняти вимоги, Світовий банк надішле Мінфіну лист до представлення заявки на вибірку коштів.

5.2 Процес верифікації.

Впровадження ІПВ 2.4 підлягатиме моніторингу зі сторони Координаційного центру та Мін'юсту та верифікації відповідною ВУ. ВУ будуть найняті Координаційним центром на початку виконання Програми та, відповідно до умов взаємного договору, вони здійснюватимуть верифікацію протягом всього періоду впровадження Програми. Про відібраних ВУ Координаційний центр повідомляє Мін'юст, а Мін'юст повідомляє Мінфін та Світовий банк. Процес верифікації зазнає сприяння та прискорення за допомогою усвідомлення загального виконання Програми, індикативних термінів часу, конкретних кроків, що мають бути здійснені. Мінфін представить Світовому банку відповідні докази загального або часткового досягнення ІПВ 2.4. Світовий банк проаналізує надані докази та повідомить Мінфін про висновки, що стосуються виконання ІПВ 2.4 та відповідного

рівня освоєння коштів за ІПВ 2.4. На цій основі Мінфін представить Світовому банку заявку на вибірку коштів. До заявки на вибірку коштів має бути додана копія комунікацій Світового банку, що підтверджує досягнення ІПВ 2.4.

5.3. Аудит

Кожен аудит фінансової звітності повинен охоплювати період в один фінансовий рік Позичальника, починаючи з фінансового року, коли було зроблено перше зняття коштів. Фінансові звіти, які пройшли аудит за кожний такий період, повинні бути надані Світовому банку не пізніше, ніж за шість (6) місяців після закінчення такого періоду.

Рахункова палата України несе відповідальність за перевірку річної фінансової звітності Програми, до тих пір, поки це буде прийнятним для Світового банку.

Рахункова палата України забезпечить проведення річних фінансових аудитів закріпленої за Мін'юстом і Координаційним центром бюджетної програми КПКВК 3603020, за якою здійснюватимуться заходи по досягненню ІПВ 2.4.

Незалежна установа, що здійснює верифікацію (ВУ), або установи, будуть відібрані Координаційним центром для допомоги у верифікації результатів, що стосуються досягнення ІПВ 2.4. Очікується, що в якості ВУ Координаційним центром буде відібрана достатня кількість фізичних осіб або компаній, в залежності від технічної області залучення в рамках Програми. ВУ матиме (матимуть) спеціалізований технічний досвід та кваліфікований персонал, що задовольняє вимоги Координаційного центру, Мін'юсту та Світового банку, і Технічне завдання для ВУ підлягатиме аналізу та погодження Світовим банком листом про відсутність заперечень.

ВУ здійснить верифікацію досягнення ІПВ 2.4 установою-учасником та надасть відповідні звіти Координаційному центру. Координаційний центр направить відповідний звіт до Мін'юсту для передачі його Мінфіну та Світовому банку.

6. Оцінка екологічних і соціальних ризиків та вигод

6.1. Вступ

У цій главі визначається механізм управління екологічними та соціальними питаннями і ризиками, пов'язаними з позицією, виділеною для виконання Програми на основі результатів (PforR) «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» (Програма)[1]. У ній визначаються конкретні документи/плани щодо управління, які будуть готувати виконавці Програми. Всі документи про екологічне та соціальне управління будуть інтегровані в єдину і послідовну управлінську структуру, систему екологічного та соціального управління за програмою PforR (СЕСУ).

СЕСУ Програми забезпечує основу та основоположні рекомендації стосовно екологічного і соціального обов'язкового обстеження з метою забезпечення протягом кожного етапу Програми управління екологічними і соціальними впливами та ризиками, а також необхідного попередження впливів і здійснення заходів з пом'якшення цих впливів.

6.2. Попередня інформація про проект

Уряд України надіслав Світовому банку прохання надати підтримку Стратегії і Плану дій Уряду (СПДУ) щодо прискорення приватних інвестицій в галузі сільського господарства та агробізнесу на 2019-2023 роки в рамках програми PforR. Інструмент фінансування PforR прив'язує освоєння коштів безпосередньо до досягнення визначених результатів та ґрунтується на підвищеній залежності від екологічних і соціальних систем, та систем контролю позичальника, а також від прозорості і оцінки ефективності системи. Орієнтована на розвиток мета Програми (ОРМП) полягає в усуненні окремих перешкод на шляху до збільшення участі представників приватного сектора, зокрема, малих і середніх підприємств (МСП), на ринках факторів виробництва і товарів України. PforR сприяє фінансово сталим результатам роботи галузі сільського господарства шляхом підтримки результатів у двох ключових сферах: Область результатів 1 – Підвищення конкурентоздатності ринків факторів виробництва, та Область результатів 2 – Прив'язка МСП і фермерських господарств до ринків експорту. Ці області результатів доповнюються трьома показниками з прив'язкою до освоєння коштів (DLI) та 6 під-показниками DLI, які були відібрані з ширшої Стратегії і Плану дій Уряду (СПДУ) щодо прискорення приватних інвестицій в галузі сільського господарства та агробізнесу на 2019-2023 роки, і стосовно яких була досягнута домовленість щодо підтримки в рамках програми PforR, яка отримала фінансування розміром 200 млн. дол. США.

Програма PforR реалізується декількома різними установами, включаючи Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки), Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (Мінрегіон), Держгеокадастр, Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держспоживслужба), Міністерство юстиції (Мін'юст). Кожний виконавець Програми забезпечуватиме виконання відповідальності, пов'язаної з екологічними та/або соціальними запобіжними заходами, що мають відношення до своїх відповідних DLI/під-показників DLI.

Таблиця 3 Показники з прив'язкою до освоєння коштів за Програмою та відповідальні виконавці Програми

DLI	Відповідальний контрагент уряду
<p>Область результатів 1: Підвищення конкурентоздатності ринків факторів виробництва. Програма допомагатиме покращувати процес встановлення рівнів цін та поліпшити доступ до ключових факторів сільськогосподарського виробництва: політик, земельних і водних ресурсів. Основні результати, що мають бути досягнуті, включатимуть: (i) розширення охоплення програмою державних субсидій більшої кількості бенефіціарів, зокрема, сільськогосподарських МСП, тим самим покращуючи стратегічну основу і ефективність програми субсидій, та, зрештою, сприяючи зростанню рівня приватних інвестицій; (ii) покращення прозорості на ринку оренди державних земель сільськогосподарського призначення завдяки інвентаризації і реєстрації всіх земель, що залишаються в державній власності, а також покращення ефективності і дієвості механізмів здачі цієї землі в оренду приватним особам; та (iii) покращення захищеності прав на землю і прав інших власників майна шляхом створення вдосконаленої системи повідомлень про майбутні зміни статусу відомостей Державного земельного кадастру, яка доповнюватиметься посиленням Системи надання БПД, що надає правову допомогу, пов'язану з земельними та іншими майновими питаннями, і яка надзвичайно важлива для незаможних груп власників майна</p>	
<p>DLI 1: Покращення ефективності і цільового спрямування державної підтримки галузі сільського господарства</p>	Мінекономіки
<p>DLI 2: Покращення функціонування ринків землі</p>	
<p>Під-показник DLI 2.1: Збільшення рівня інвентаризації і реєстрації державних земель</p>	Геокадастр
<p>Під-показник 2.2: Покращення прозорості та конкурентоздатності системи оренди державних земель</p>	Мінрегіон
<p>Під-показник 2.3: Покращення захисту прав на ринку землі та іпотечному ринку</p>	Геокадастр
<p>Під-показник 2.4: Посилення СБПД</p>	Мін'юст

<p>Область результатів 2: Прив'язка МСП і фермерських господарств до ринків експорту. В рамках Програми буде надана допомога українським агропідприємствам, зокрема, МСП, що працюють у сфері виробництва продуктів високої вартості тваринного походження і живої худоби, пов'язана з покращенням їх доступу до ринків експорту. За Програмою буде надана підтримка в регулюванні інформаційної асиметрії, що стосується безпечності харчових продуктів та інших вимог ринків експорту на ключових важливих ринках України (ЄС, Китай, країни Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ), США та Канада), а також сприяння міжнародній торгівлі шляхом модернізації потенціалу інспекцій та перевірок на пунктах перетину кордону, що доповнюватиметься запровадженням процедур імпорту-експорту на основі ризиків, над чим у даний час працює Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держспоживслужба).</p>	
<p>DLI 3: Покращення доступу до ринків експорту для агропромислових МСП</p>	<p>Держспоживслужба</p>
<p>Під-показник 3.1: <i>Сприяння доступу до ринків експорту для МСП</i></p>	
<p>Під-показник 3.2: <i>Сприяння транскордонній торгівлі</i></p>	

6.3. Екологічні і соціальні впливи Програми

В рамках Програми, опираючись на операційних принципах ОР 9.00 «Фінансування Світовим банком програм на основі результатів», була проведена Оцінка екологічних і соціальних систем (ОЕСС). Згідно з ОР 9.00, діяльність, що як вважається ймовірно матиме значні негативні впливи, які є чутливими, різноманітними або такими, що не мають прецеденту по відношенню до навколишнього середовища, та/або вплинули на людей, не є прийнятною для фінансування і виключається з цієї програми PforR.

Очікується, що програма PforR матиме як потенційні екологічні і соціальні переваги, так і ризики. Очікується, що соціальні і екологічні переваги включатимуть підвищений захист прав у сфері оренди земель; покращену прозорість процесу продажу на аукціонах прав оренди земельних ділянок або прав користування землею; покращене землевпорядкування разом із зменшенням впливів на довкілля; та кращий доступ до ринків імпорту.

Оцінюється, що потенційні екологічні і соціальні ризики за програмою PforR варіюватимуться від помірних (відносно менш негативні впливи) до значних (відносно значні негативні впливи). За програмою PforR не відбуватиметься фінансування будь-якої великої інвестиційної діяльності (великомасштабні будівельні роботи). Очікується, що потенційні соціальні і екологічні ризики та впливи будуть пов'язані із: зміною землекористування; та мало масштабним будівництвом десяти пунктів перетину кордону (ППК). В ОЕСС був зроблений висновок, що екологічні і соціальні ризики підлягають управлінню та є прийнятними для фінансування в рамках PforR, якщо за допомогою Системи екологічного і соціального управління (СЕСУ) будуть здійснені певні заходи. Ці потенційні ризики можуть управлятися та пом'якшуватися за допомогою створення поточних базових ліній, належного планування, моніторингу впровадження та розбудови інституційного потенціалу для виконавців Програми та пов'язаних органів

виконавчої влади. Нижче в Таблиці 4 підсумовуються визначені екологічні і соціальні ризики, пов'язані з реалізацією програми PforR.

Таблиця 4 – Екологічні та соціальні ризики і переваги

DLI	Екологічні і соціальні переваги	Екологічні і соціальні ризики
<p>DLI 2: Покращення функціонування ринків землі</p>	<p>Покращена реєстрація земельних ділянок і встановлення їх цільового призначення сприятиме охороні буферних зон та зон, що знаходяться під охороною.</p> <p>Зменшення кількості конфліктів навколо земельних ділянок, оскільки існує багато випадків (земля, що надається в постійне користування, не була зареєстрована та офіційно передана з державної власності), коли реєстрація посилить захищеність прав власності.</p> <p>Скорочення випадків корупції/зловживань у рамках програм субсидій.</p> <p>Покращене землекористування, оскільки прозорі аукціони з продажу прав оренди або прав власності забезпечать довгострокову гарантію на землю.</p> <p>Довідковий номер ціни на земельну ділянку.</p> <p>Методологія/порядок встановлення цін на земельні ділянки).</p>	<p>Супротив щодо введення реєстру в дію, оскільки це може обумовити скасування субсидії для певних категорій громадян.</p> <p>Земля з природоохоронним цільовим призначенням може використовуватись задля цілей виробництва.</p> <p>Державні землі не включають землі комунальної або приватної власності. Землі державної власності, визначені як землі сільськогосподарського призначення, на даний час використовуються за договорами оренди/суборенди. Оскільки Програма має на меті реєстрацію лише земель державної власності, які не можуть бути передані в приватну власність (мораторій), жодні фермери/поточні користувачі не зазнають негативного впливу або не будуть переміщені в результаті реєстрації земель сільськогосподарського призначення. Єдиний потенційний конфлікт може бути пов'язаний з орендою або суборендою сільськогосподарськими операторами, які могли отримати землі за ціною, що оцінюється як початкова низька ціна. (На територіях, де деякі особи розширили ведення сільського господарства до басейнів річок, лісових насаджень, реєстрація земельних ділянок має на меті забезпечення чітких меж та посилення меж заповідників/територій, що охороняються. Будуть врегульовані питання щодо землі, яка використовується незаконно, що охоплює заповідники. На землях, що оброблюються, не вирощуються багаторічні культури, а лише сезонні рослини, і тим особам, які обробляли такі землі під час проведення реєстрації, буде надано достатньо часу для збору врожаю перед розмежуванням земельних ділянок). Центри безоплатної правової допомоги на місцевому рівні мають на меті надання інформації і послуг існуючим землекористувачам для систематичної реєстрації земельних ділянок.</p>

Реалізація DLI 2.4. Програми дозволить більш якісно надавати послуги безоплатної правової допомоги, а також сприятиме поширенню інформації про систему надання БПД. Також реалізація DLI 2.4. сприятиме покращенню соціального становища осіб, які безпосередньо отримують безоплатну правову допомогу та усіх зацікавлених суб'єктів та не несе соціальних ризиків.

6.4. Оцінка екологічних і соціальних систем СБ

Упродовж підготовки Програми Світовий банк провів Оцінку екологічної і соціальної систем (ОЕСС) для програми PforR – Прискорення приватних інвестицій в сільське господарство. ОЕСС уключає наступну інформацію: запровадження програми PforR; стислий зміст екологічних і соціальних ризиків і переваг від діяльності, пов'язаної з досягненням ОРМП та DLI за кожною Областю результатів; оцінка систем екологічного і соціального управління позичальника, які застосовуються до цієї діяльності, а також їх ризиків і переваг; оцінка результатів роботи позичальника та досвіду, пов'язаного з впровадженням його систем екологічного і соціального управління; оцінка масштабу, за яким системи екологічного і соціального управління позичальника відповідають основним екологічним і соціальним принципам Політики Світового банку; а також рекомендації і заходи Позичальника (та всіх його виконавців), які він погодився здійснити для покращення впровадження систем, що застосовуються.

1. Звіт був підготовлений відповідно до вимог Політики та Директиви Світового банку стосовно фінансування програм на основі результатів для адекватного управління екологічними і соціальними впливами внаслідок діяльності Програми. В ОЕСС аналізується потенціал існуючих систем екологічного і соціального управління уряду, які становлять правовий, регулятивний та інституційний механізм, що забезпечує управління Програмою, визначаються заходи для посилення системи, і ці заходи інтегруються в загальну Програму. ОЕСС проводиться для забезпечення послідовності з шістьма основними принципами, зазначеними в пункті 8 Політики Світового банку стосовно фінансування програм на основі результатів з метою ефективного управління ризиками Програми та сприяння сталому розвитку. Ці шість принципів наведені нижче:

- *Навколишнє середовище та соціальні питання:* Сприяння екологічній і соціальній стабільності структури Програми; уникнення, мінімізація або пом'якшення негативних впливів, а також просування поінформованого прийняття рішень, що стосуються екологічних і соціальних впливів Програми.
- *Природні ареали і матеріальні й духовні цінності:* Уникнення, мінімізація або пом'якшення негативних впливів на природні ареали та матеріальні й духовні цінності, що є результатом Програми.
- *Безпека громадськості та працівників:* Захист безпеки громадськості та робітників від потенційних ризиків, пов'язаних з: (i) будівництвом і/або експлуатацією об'єктів або іншими операційними практиками в рамках Програми; (ii) піддаванням впливу токсичних хімікатів, небезпечних відходів та інших небезпечних матеріалів у рамках Програми; та (iii) реконструкцією або модернізацією інфраструктури, розташованої в зонах, що наражаються на дію природних лих.
- *Придбання земельних ділянок:* Управління придбанням земельних ділянок та втратою доступу до природних ресурсів у спосіб, що забезпечує уникнення або мінімізацію переміщення, а також допомога людям, що зазнали впливу, в покращенні або в мінімальному відновленні засобів існування та стандартів життя.

- *Вразливі групи*: Належне врахування культурної доцільності та рівного доступу до вигод від діяльності Програми, приділяючи особливу увагу правам і інтересам корінного населення та потребам або занепокоєнням вразливих груп населення.
- *Соціальний конфлікт*: Уникнення посилення соціального конфлікту, особливо у слабких країнах, пост конфліктних зонах або в областях, де існують суперечки з приводу приналежності території.

6.5. Система екологічного і соціального управління в рамках Програми

СЕСУ має на меті забезпечення виконання діяльності за програмою PforR відповідно до діючих вимог у послідовний та структурований спосіб. Це жива структура, організована таким чином, щоб дозволити проводити постійне покращення за допомогою оцінки результатів роботи і аналізу.

СЕСУ за програмою PforR визначає ролі і відповідальність екологічного і соціального обов'язкового обстеження. Вона дозволяє визначати впливи, проводити оцінку ризиків та управляти ризиками за допомогою заходів з пом'якшення. Вона акцентує увагу на діяльності, що має потенціал спричинення негативного впливу на людей (включаючи громаду) і довкілля. СЕСУ включає визначення стандартів, що мають бути досягнуті при управлінні питаннями, пов'язаними зі здоров'ям, безпекою людей, захистом довкілля і безпекою, відповідно до правової бази України і стандартів СБ, які будуть постійно оцінюватись і покращуватись завдяки моніторингу.

СЕСУ за Програмою ґрунтується на ряді політик і вимог, що визначаються внутрішніми і зовнішніми джерелами, зокрема:

- Законами і нормативно-правовими актами України (включаючи, але не обмежуючись Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», «Про стратегічну екологічну оцінку», Кодексом законів про працю, Земельним кодексом України, Водним кодексом України, тощо);
- Директивами ЄС та відповідними міжнародними конвенціями;
- Стандартами ISO 14001, ISO 9001 та OHSAS 18001 в частині систем екологічного менеджменту, управління якістю та безпекою;
- Рекомендаціями МФК стосовно охорони довкілля, здоров'я і безпеки людей;
- Політикою і Директивою Світового банку стосовно фінансування програм на основі результатів.

6.6. Екологічні і соціальні рекомендації

У Програму включений принцип сталого розвитку² як одна з основоположних цілей. Сталий розвиток досягається завдяки балансу інтересів «охорони довкілля», «соціальної відповідальності» та «економічного розвитку» в систематичний спосіб.

Для забезпечення збереження і посилення на цей принцип у практиках Програми Координаційний центр з надання правової допомоги розробить Екологічні і соціальні рекомендації (ЕСР), зазначивши в них, що загальний хід заходів та намір Програми полягає в забезпеченні безпеки, надійності та стабільності як невід'ємних складових його основної операції, забезпечуючи безпечне та здорове робоче середовище, виявляючи повагу до національної культури, прав людини, і зберігаючи природні ресурси, а також сприятиме здійсненню заходів із охорони довкілля і покращення якості життя в сферах, в яких проводиться діяльність за Програмою.

² Термін «сталый розвиток» означає людський (соціальний, економічний, тощо) розвиток у такий спосіб, що задовольняє потреби людей, одночасно зберігаючи екологічні ресурси з метою задоволення тих ж самих потреб майбутніми поколіннями. Цей термін був вигаданий Комісією Брундтланд як «розвиток, що задовольняє потреби сьогодення, не порушуючи здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

ЕСР будуть розроблені відповідно до наступних елементів, які Координаційний центр з надання правової допомоги визнає як основу своєї діяльності:

- Забезпечення відповідності всієї діяльності, пов'язаної з Програмою, до екологічних і соціальних умов та вимог, визначених у дозволах і ліцензіях, випущених компетентними органами після затвердження та надання дозволів на виконання суб-проектів у рамках Програми. Ці Рекомендації будуть розроблені частково, щоб надати допомогу виконавцям Програми при розробці Стратегічної екологічної та соціальної оцінки (СЕСО) у рамках майбутніх програм та діяльності, як це вимагається Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (від 20 березня 2018 року, № 2354-VII);
- Підвищення усвідомлення про екологічні проблеми та соціальної відповідальності серед співробітників і підрядників завдяки визначенню конкретних ролей і відповідальності за екологічне та соціальне управління, і забезпечення адекватного навчання;
- Моніторинг результатів роботи, що стосується екологічних та соціальних аспектів, протягом усього терміну реалізації Програми;
- Запровадження адаптивного підходу до СЕСО задля цілей її постійного покращення;
- Налагодження плідного співробітництва з місцевими громадами та іншими зацікавленими особами з метою максимально можливого використання позитивних впливів на довкілля і соціум у рамках Програми;
- Обмін інформацією та залучення зацікавлених осіб на всіх етапах суб-проекту;
- Реагування на виклики і питання, які піднімають зацікавлені особи, і готовність вирішувати будь-які питання, які можуть бути підняті представниками місцевих громад та іншими зацікавленими особами в результаті реалізації Програми.

Уряд України юридично зобов'язаний підтримувати політику і директиву СБ стосовно фінансування програми на основі результатів у рамках діяльності, що фінансується Програмою. Тому екологічні і соціальні рекомендації розробляються з метою надання допомоги виконавцям Програми, Координаційному центру з надання правової допомоги, підрядників, проектувальників, ГВП, зацікавлених осіб, тощо для виконання відповідних законів та вимог Світового банку. В ЕСР будуть визначені принципи, підходи і заходи, що вимагаються для максимально можливого використання переваг від діяльності Програми, а також для запобігання, мінімізації, пом'якшення або коригування будь-яких негативних впливів на довкілля і соціум, що стосуються суб-проектів у рамках Програми.

В ЕСР буде визначена відповідальність виконавців Програми в наступних сферах:

- *Усвідомлена та проголошена готовність виконувати політику.* Виконавці Програми мають розуміти та дотримуватись хороших і сталих екологічних та соціальних політик і стандартів.
- *Оцінка.* Виконавці Програми повинні забезпечити належне врахування в процесі планування суб-проекту екологічних і соціальних факторів та застосовувати підхід, що передбачає участь, упродовж терміну реалізації суб-проекту. При підготовці суб-проектів їх виконавці мають визначати, описувати та оцінювати впливи на довкілля і соціум (негативні і позитивні, прямі, непрямі та спричинені), пов'язані з роботою та сферою впливу суб-проекту. Слід застосовувати ієрархію пом'якшення впливів для визначення заходів, що мають бути здійснені для запобігання, зменшення, пом'якшення та, якщо необхідно, компенсації/корегування значних негативних залишкових впливів на робітників, зачеплених зацікавлених осіб та довкілля, таким чином, щоб сприяти запобіганню будь-якому погіршенню якості життя людини, навколишнього середовища та будь-якій чистій втраті біорозмаїття та екосистем.

- *Управління.* Від виконавців Програми вимагається застосування екологічних і соціальних стандартів, які є пропорційними розміру та характеру діяльності в рамках суб-проекту, а також сприяння повноцінній комунікації та діалогу з представниками місцевих громад та іншими відповідними зацікавленими особами. Для виконання заходів виконавці мають привести у відповідність заходи і відповідальність, включаючи ресурси, ключові показники ефективності роботи, кошти, навички, тощо. Окрім цього, включення належних інструментів оцінки впливів на довкілля і соціум, включаючи з метою врегулювання напливу робочої сили, ризиків для здоров'я та безпеки, а також включення екологічних і соціальних заходів в тендерну документацію і контракти на виконання робіт.
- *Моніторинг і оцінка (та звітність).* Діяльність за Програмою і суб-проектами, та їх виконавець (виконавці) мають брати на себе міцні зобов'язання щодо запобігання та мінімізації негативних впливів на навколишнє середовище. Для забезпечення досягнення цих цілей виконавці мають розробити та прийняти систему моніторингу і оцінки, щоб систематично сприяти моніторингу екологічних і соціальних результатів роботи всіх суб-проектів та демонстрації їх відповідності нормативно-правовим актам.
- *Залучення зацікавлених осіб.* Фізичні особи та громади, які зазнають або можуть зазнати впливу в результаті діяльності в рамках Програми та суб-проектів, а також інші зацікавлені особи, мають бути якомога раніше визначені, а потенційні впливи на них в результаті діяльності суб-проектів мають бути оцінені. Залучення відповідних зацікавлених осіб у частині екологічних і соціальних питань, які можуть потенційно вплинути на них, повинне відбуватись у рамках постійного процесу участі громадськості, що включає як розкриття інформації, так і проведення повноцінних консультацій протягом процесу планування, реалізації, моніторингу та закриття суб-проекту.
- *Участь громадськості, врегулювання скарг та доступ до інформації – Програма* вимагає широкого підходу для впровадження своєї діяльності за участі громадськості. Відповідно, виконавці Програми повинні мати розроблений порядок проведення консультацій із зачепленими та іншими зацікавленими особами, процеси розкриття інформації та механізм врегулювання скарг кожного окремого агентства для врегулювання занепокоєнь і вимог громадськості
- *Реєстрація земель державної власності – За цією Програмою вимагається* ретельне та систематичне виконання заходів з метою забезпечення прозорого підходу, що передбачає активну участь, а також запобігання соціальним ризикам, що стосуються процесу реєстрації земель державної власності. З точки зору управління соціальними ризиками, в цьому відношенні необхідно слідувати наступним заходам/рекомендаціям; а) розробка методології для спрощеної інвентаризації і реєстрації земель державної власності, а також планування землекористування на місцях, яке відповідає екологічним і соціальним вимогам Банку; б) Перед проведенням діяльності з інвентаризації земель державної власності необхідно провести кампанію з підвищення усвідомлення громадськості/роз'яснювальну роботу, а також навчання для посадовців місцевих адміністрацій і судів, включаючи стосовно методології, і люди повинні бути обізнані про наявність безоплатної правової допомоги та можливість незалежного звернення до бізнес-омбудсмена, окрім посиленого механізму врегулювання скарг Геокадастром, з метою сприяння прозорому та ефективному врегулюванню суперечок; с) буде створена система інформування громадськості для визначення земельних ділянок, що мають бути зареєстровані та передані органам місцевого самоврядування, а також статус обробки інформації; d) супутникові знімки, що використовуються для створення незалежної допроектної базової лінії, які визначатимуть будь-які структури, розташовані на землях державної власності, для запобігання фіктивним інвестиціям (наприклад,

будівництво об'єктів), розрахованим для запобігання передачі такої землі органам місцевого самоврядування для проведення подальшого аукціону³; та е) землі державної власності, щодо яких існують не вирішені суперечки, або які, опираючись на запобіжних заходах Банку, не підлягатимуть продажу на аукціонах доти, доки такі суперечки не будуть вирішені відповідно до діючого законодавства та вимог Банку.

В цих ЕСР буде описано:

- нормативно-правову базу України та Світового банку, яка регулює розробку і реалізацію екологічних заходів та заходів із соціального захисту;
- порядок попереднього аналізу потенційних впливів суб-проектів, забезпечуючи основу для відбору належного масштабу і рамок Плану екологічного і соціального управління (ПЕСУ) для суб-проектів;
- основні види впливу на довкілля унаслідок діяльності суб-проектів, а також перелік-шаблон заходів з пом'якшення для запобігання/мінімізації/компенсації негативного впливу на довкілля і суспільство;
- форма-шаблон ПЕСУ для суб-проектів, умови і порядок його розробки, подачі і затвердження;
- розбивка за ролями і відповідальністю всіх виконавців, залучених у Програму протягом всього терміну її реалізації (та відповідні терміни реалізації суб-проектів), включаючи ролі і відповідальність ГВП та контактної особи від Координаційного центру з надання правової допомоги;
- порядок представлення звітності про екологічні і соціальні аспекти виконавцями Програми, а також форма звітів про моніторинг.

Передбачається, що ці Рекомендації слугуватимуть в якості інструмента посилення вітчизняного потенціалу впровадження, правозабезпечуючи регламентацію процесів, що передбачають участь, відповідно до місцевого законодавства та екологічних і соціальних принципів СБ, сприяючи прозорості і підзвітності, а також будуючи підґрунтя для довіри в громадах, де проводиться діяльність, що фінансується за рахунок коштів Програми, та реалізуються суб-проекти.

Екологічні і соціальні рекомендації будуть розроблені і погоджені з Світовим банком протягом строку, зазначеного в Угоді про позику.

6.7. Рекомендації стосовно консультацій з зацікавленими особами/громадськістю

Підхід за програмою Р4R зосереджується на розширенні обізнаності про підзвітність та інструменти комунікації, а також їх інтеграції в реалізацію кожної діяльності за DLI за допомогою розкриття інформації, врегулювання скарг, заходів з роз'яснювальної роботи з громадськістю та моніторингу, що передбачають участь. У рамках Програми Р4R в

³ Дата отримання супутникових зображень вважатиметься датою завершення, і після цієї дати не будуть розглядатись жодні скарги/звернення, що стосуються змін використання державних земель. Інформація про дату завершення та механізм врегулювання скарг буде оповіщена в засобах масової інформації та інших засобах з метою забезпечення громадськості достатньої платформи для оскарження рішень.

процесі розробки власних планів і інструментів комунікації також так само підтримуватиметься кожний виконавець, як і в рамках СЕСУ.

Як зазначається в ОЕСС, проведення консультацій з громадськістю є важливим протягом терміну реалізації програми PforR, і цей захід має регулярно проводитись за кожним DLI. Такі рекомендації забезпечують: (i) постійне повноцінне залучення зацікавлених осіб, залучених у процес розподілу/реєстрації земельних ділянок, особливо по відношенню до визначених територій, що охороняються; (ii) ширший доступ для громадськості, включаючи природоохоронні НУО, до інформації про розподіл земельних ресурсів для забезпечення доступу до повного масштабу інформації, що стосується земельних ділянок, і якщо вони можуть мати документально не оформлену природоохоронну цінність; (iii) підготовка планів пом'якшення впливів на довкілля і соціум за участі районних рад; та (iv) можливість для місцевих громад та зацікавлених сторін отримати доступ до інформації і знання про програму.

Закони України і вимоги Банку до консультацій із зацікавленими особами

Програма P4R реалізується урядом, тому вона буде дотримуватись необхідних вимог законів і нормативно-правових актів, що стосуються підвищення усвідомлення громадськості, залучення громадян та ширшого обміну інформацією з людьми.

За українським законодавством наступні нормативно-правові акти регулюють процес консультацій і розкриття інформації в Агентстві:

- ❑ Громадяни України мають право приймати участь у громадських слуханнях, отримувати доступ до інформації і мають право оскаржувати рішення органів влади. Це право є фундаментальним та є частиною Конституції України, прийнятої в 1996 році. Перелік підзаконних нормативно-правових актів і наказів наведений в кінці цього розділу.
- ❑ Конституція становить основу для підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють участь громадськості в процесі прийняття рішень, та доступ до інформації і правосуддя в питаннях, що стосуються охорони довкілля. Найбільш важливими законами є: право громадян України на отримання інформації і принципи надання представникам суспільства інформації гарантується Законом України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року.
- ❑ Право громадян України на отримання інформації і принципи, що роблять інформацію доступною для громадськості, гарантуються Законом України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року.
- ❑ Правила представлення скарг, що стосуються соціальних питань, громадянами України, регулюються Законом України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року;
- ❑ Постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 визначає форму і методи консультацій з громадськістю та розрізняє прямі і непрямі форми забезпечення консультацій з громадськістю. Зазначеними прямими консультаціями є: конференції, форуми, громадські слухання, Інтернет-конференції та «гарячі телефонні лінії». Непрямі форми акцентують увагу на опитуваннях громадськості.
- ❑ Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року, № 976 регулює зобов'язання компетентних органів щодо проведення громадської експертизи на вимогу громадських об'єднань, професійних спілок та їх об'єднань, роботодавців та представників місцевих органів управління.

Підсумовуючи вищезазначене, консультації із зацікавленими особами представляють постійний процес, який має проводитись відповідно до типового порядку та систематично повторюватись згідно з інформаційною політикою відповідного органу

виконавчої влади та вищезгаданих нормативно-правових актів з метою виконання вимог політики Світового банку.

Кроки, яким мають слідувати органи виконавчої влади в процесі консультацій з громадськістю/зацікавленими особами

Кожний орган виконавчої влади, що несе відповідальність за проведення діяльності за DLI, розробить свою власну стратегію щодо консультацій з громадськістю. Відповідно, залучення зацікавлених осіб буде співвідноситись з відповідними питаннями і потребами. Задля цієї мети будуть здійснені наступні кроки:

- ❑ **Проведення діалогу, роз'яснювальної роботи та консультацій:** Агентствам необхідно поширювати усвідомлення, що стосується запропонованої діяльності, та знаходити адекватні способи для мобілізації ключових зацікавлених осіб, а також знаходити підходи для їх ефективного залучення
- ❑ **Визначення ролей:** Упродовж етапу планування Агентствам необхідно поширювати усвідомлення про цілі своєї програми та знаходити адекватні способи для мобілізації ключових зацікавлених осіб, а також знаходити підходи для їх ефективного залучення. На різних рівнях програми необхідно визначити потенційні ролі різних зацікавлених осіб і бенефіціарів, уключаючи громадські організації та місцеві громади.
- ❑ **Консультації:** Консультації мають бути організовані для проведення роз'яснювальної роботи з метою залучення відповідних зацікавлених осіб в інклюзивний спосіб, що враховує гендерні питання, як це є доцільним по відношенню до діяльності, що розглядається, з метою намагання отримати зворотну інформацію про запропонований підхід та про його адаптацію до місцевих умов. Для того, щоб консультації були ефективними, вони повинні: надавати в розпорядження зацікавленим особам відповідну інформацію та створювати належні засоби для проведення діалогу та/або консультацій; надавати оновлену інформацію про концепцію (концепції) проекту, що розглядається (розглядаються), та питання, винесені на обговорення, у формі і в спосіб, який є легко доступним відповідно до контексту.
- ❑ **Контактні особи зацікавлених осіб.** Головні контактні особи включають контактну особу агентства, яка має оприлюднювати інформацію для громадськості та проводити роз'яснювальну роботу серед зацікавлених осіб.

Таблиця 5 – Методи/інструменти, що пропонуються для проведення консультацій з громадськістю

Методи	Ключові елементи
Персональне спілкування	Зустрічі/семінари, навчання, організовані для представників громади, вважались найкращим способом для проведення комунікації з цільовими бенефіціарами. Цей метод є особливо важливим при підготовці соціальних і екологічних планів та інструментів у рамках діяльності, що може спричинити негативні впливи на довкілля і людей
Друковані матеріали	Це звичайний метод, що може включати інформаційні брошури, довідники, звіти. Текст буде простим і зрозумілим, написаний за можливості місцевою мовою, та стосуватись читача
Демонстрації та виставки	Цей інструмент може слугувати як для інформування, так і для збору коментарів. Буде розташовуватись або регулярно проводитись на місці збору цільової аудиторії
Друковані засоби	Газети, прес-релізи і прес-конференції можуть розповсюджувати

масової інформації	великий обсяг та велике розмаїття інформації. Визначення газет, що ймовірно будуть зацікавлені в донесенні інформації до цільової аудиторії
Електронні засоби масової інформації	Телебачення, радіо і відео: визначення покриття (національне або місцеве), типів глядачів, об'єктивності, що відчувається, а також виду запропонованого мовлення

Таблиця 6 – План/стратегія щодо консультацій з громадськістю/зацікавленими особами для Координаційного центру з надання правової допомоги

Тип і географічне розташування місця для консультацій з громадськістю	Попередні дати/час	Імена зацікавлених осіб, назви місцевих груп громади/місцевих органів влади, тощо

Рекомендації стосовно порядку залучення зацікавлених осіб будуть розроблені і погоджені з Світовим банком протягом строку, зазначеного в Угоді про позику.

6.8. Рекомендації стосовно планування і реалізації механізму врегулювання скарг

Для зменшення потенційної корупції та поганого управління розподілом вигід унаслідок діяльності Програми ключовими елементами Програми будуть прозорість і підзвітність. Для реалізації програми P4R у структурі кожного виконавця програми необхідно створити та/або посилити існуючий механізм врегулювання скарг (МВС). Головна ціль МВС полягає в посиленні підзвітності перед бенефіціарами та забезпеченні для зацікавлених осіб проекту каналів для надіслання зворотних відгуків про матеріали і послуги, що поставляються/діяльність у рамках Програми. МВС уключає методології моніторингу зворотних відгуків, які отримуються від бенефіціарів та забезпечують громадськості офіційний майданчик для надіслання скарг і звернень. Це надзвичайно важливо для DLI 2, за яким міцний МВС може покращити результат систематичної реєстрації земель державної власності. МВС також отримує підтримку в рамках інформаційної кампанії і навчання, організованого для відповідального персоналу. Хоча функціонування МВС надзвичайно важливе для ефективного виконання діяльності кожним агентством, для роботи Держгеокадастру, що стосується реєстрації земель державної власності, потрібне функціонування МВС одразу після набрання програмою чинності з метою надання відповідей на всі звернення, і зібрана інформація також буде використовуватись для покращення послуг і пом'якшення негативних соціальних впливів на фізичних осіб. Нижче наведений перевірочний список/шаблон, який кожне агентства повинно заповнити для забезпечення функціонування МВС протягом реалізації програми.

1. Чи заохочує Агентство громадськість подавати скарги/звернення?

Якщо «так», опишіть існуючу систему

Відповідно до ЗУ "Про звернення громадян", "Про доступ до публічної інформації" особа може подавати скарги та звернення. У разі надання неякісної правової допомоги

Так_X_ Ні___

особи можуть подати скарги або пропозиції до центру БПД.

2. Чи має організація політику, що стосується врегулювання скарг?

Якщо «так», опишіть існуючу систему Так___ Ні_X_

Чи доступна ця політика для всього персоналу, бенефіціарів та потенційних користувачів? Так___ Ні___

Чи написана ця політика місцевою мовою (мовами)? Так___ Ні___

3. Чи має механізм врегулювання скарг наступні риси?

a. Чітко зрозумілу людям процедуру надіслання зворотного відгуку та/або подання скарг. Так_X_ Ні___

b. Спеціально призначений персонал, відповідальний за розгляд зворотних відгуків / скарг. Так_X_ Ні___

c. Порядок вирішення або сприяння врегулюванню та розслідування скарг у залежності від їх серйозності та складності. Так___ Ні_X_

d. Система інформування осіб, що подають звернення, про стан розгляду скарг. Так___ Ні_X_

e. Система запису зворотних відгуків/ скарг і результатів. Так___ Ні_X_
—

4. Чи виділяються достатні ресурси для підтримки ефективного функціонування механізму врегулювання скарг? Так_X_ Ні___

Будь-ласка, опишіть

5. Чи забезпечує організація навчання для персоналу, присвячене питанням врегулювання скарг? Так___ Ні_X_

Будь-ласка, опишіть поточні та запропоновані навчання

6. Обізнаність громадськості про функціонування МВС

a. Чи знає громадськість, як представляти скарги/зворотні відгуки? Так_X_ Ні___

b. Чи доступна користувачам інформаційна брошура, присвячена механізму врегулюванню скарг? Так___ Ні_X_

c. Чи доступні користувачам форми зворотного відгуку/скарги? Так_X_ Ні___

d. Чи є форми скарг або позначення добре видимими та легко доступними? Так___ Ні___

e. Чи публікується та розміщується в публічних містах контактна інформація про персонал, який отримує зворотні відгуки/скарги? Так___ Ні_X_

7. Чи здатна громадськість/користувачі подавати скарги/зворотні відгуки:

a. У письмовій формі Так_X_ Ні___

b. Електронною поштою Так_X_ Ні___

- c. Факсом Так_X_ Ні__
- d. За допомогою телефону Так_X_ Ні__
- e. Особисто Так_X_ Ні__

8. Чи проінформована громадськість/користувачі про процес оскарження? У випадку, коли вони не задоволені наданими рішеннями? Так__ Ні_X_

Будь-ласка, опишіть

9. Аналіз скарг та зворотних відгуків

Чи регулярно готуються внутрішні звіти про звернення/зворотні відгуки для вищого керівництва? Так_X_ Ні__

10. Звіти про звернення/зворотні відгуки включають дані про: Так__ Ні__

a. Кількість отриманих звернень/зворотних відгуків Так_X_ Ні__

b. Відповідність бізнес стандартам Так__ Ні_X_

c. Питання, підняті в зверненнях/зворотних відгуках Так_X_ Ні__

d. Тенденції, що з часом спостерігаються у зверненнях/зворотних відгуках Так_X_ Ні__

e. Причини подання звернень/зворотних відгуків Так_X_ Ні__

f. Те, чи гарантується проведення корегуючих заходів Так_X_ Ні__

МВС буде розроблено і погоджено з Світовим банком шляхом надсилання Мін'юстом відповідного листа у строки, визначені Угодою про позику

6.9. Рекомендації стосовно реалізації програми комунікації та роз'яснювальної роботи

Комунікація і роз'яснювальні роботи означають стратегії, що використовуються для навчання і залучення конкретних груп зацікавлених осіб у питання, що стосуються плану роботи або місії. Комунікація – це розробка і доставка важливій аудиторії неспростовного повідомлення; роз'яснювальна робота – це засіб, за яким досягається і доставляється повідомлення цій важливій аудиторії.

У рамках програми P4R система організаційного формування вимагає залучення на ранньому етапі зацікавлених осіб у питання пом'якшення екологічних і соціальних ризиків, пов'язаних з Програмою, та збереження цих консультацій відкритими протягом реалізації Програми. Як такий, цей захід із посилення залучення та роз'яснювальної роботи є ключовим для досягнення успіху Програми і вимагатиме великих зусиль для пом'якшення визначених, а також непередбачених ризиків. Це надзвичайно важливо з точки зору соціальної підзвітності, коли реєстрація земель державної власності є погано зрозумілою для людей загалом і, зокрема, для землекористувачів у сільській місцевості. Стратегія щодо поширення усвідомлення і роз'яснювальної роботи повинна включати ключові меседжі, що мають бути донесені до відома зацікавлених осіб, пояснюючи позитивні риси Програми, що може передбачати використання різних інструментів, включаючи соціальні мережі та друковані засоби інформації, телебачення і радіо шоу, і навіть спілкування по мобільному телефону для розповсюдження ключових меседжів. Систематична реєстрація Держгеокадастром земель державної власності може включати обов'язкові демонстрації для представників громади і персональні зустрічі/консультації для забезпечення залучення і обізнаності громадян про порядок, діяльність і переваги від реєстрації незайманих земельних ділянок.

На рівні агентств необхідно визначити персонал/групу фахівців, розподілити ресурси та підготувати бюджет з метою розробки Плану комунікації та роз'яснювальної роботи. Для руху вперед існує ряд ключових питань, які слід вирішити:

Будь-який план комунікації повинен включати:

- 1) Цілі та бажані результати: якими є цілі та очікувані результати уряду
- 2) Ключову аудиторію: хто представляє цільову аудиторію/групи, які *Координаційний центр з надання правової допомоги* бажає залучити;
- 3) Ключові меседжі: якими є три ключові меседжі, які *Координаційний центр з надання правової допомоги* бажає донести всім зацікавленим особам, і якими є додаткові меседжі;
- 4) Канали і діяльність з комунікації: які канали комунікації *Координаційний центр з надання правової допомоги* планує використовувати для донесення меседжу. В яку іншу діяльність варто зробити інвестиції для охоплення ключової аудиторії (тобто, круглі столи, організовані на загальнодержавному та місцевому рівнях, форуми або прес-конференції. Які матеріали стосовно захисту прав слід розробити (тобто, брошури, інформаційні довідки, тощо)?);
- 5) Цільове охоплення: як *Координаційний центр з надання правової допомоги* буде використовувати різні канали для цільового донесення ключових меседжів конкретним аудиторіям (тобто, електронні засоби інформації для цільового охоплення студентів; радіомовлення для цільового охоплення батьків, тощо); та
- 6) Часовий термін: плани комунікації і роз'яснювальної роботи часто включають різні етапи роботи для забезпечення безперервної доставки повідомлень, матеріалів

та цільового охоплення, що відповідає основним етапам розробки політики і впровадження. Важливо з початку розробити різні етапи кампанії, і відповідним чином планувати бюджет.

Таблиця 7 – План комунікації та роз'яснювальної роботи на рівні Координаційного центру з надання правової допомоги

Діяльність -----

Цілі і бажані результати	
Основна аудиторія/цільова група	
Ключові меседжі	
Канал/методи комунікації Діяльність	
Часовий термін і періодичність	
Необхідні ресурси	
Бюджет	

Плани щодо програми роз'яснювальної роботи з громадськістю будуть розроблені і погоджені з Світовим банком протягом строку, зазначеного в Угоді про позику.

6.10. Відповідальність за координацію і моніторинг реалізації PforR

Виконавець Проекту забезпечить наявність достатньої кількості персоналу в кожному для його реалізації, включаючи, якщо необхідно, фахівців з питань соціального захисту та охорони довкілля.

Таблиця 8 – Екологічні і соціальні ризики і переваги за DLI 2.4

DLI	Екологічні і соціальні переваги	Екологічні і соціальні ризики

Інституційні заходи з екологічного і соціального управління включають: (i) штат спеціалістів з роботи над екологічними і соціальними аспектами для забезпечення нагляду за належним застосуванням екологічних і соціальних вимог, як це визначено в Посібнику, та (ii) контактну особу для виконання операційних аспектів екологічного і соціального управління за Програмою, включаючи реалізацію екологічних і соціальних рекомендацій, попередній аналіз суб-проектів, виконання належних процесів екологічної і соціальної оцінки та нагляд за застосуванням екологічних і соціальних заходів, уключаючи підвищення усвідомлення громадськістю, залучення зацікавлених осіб та функціонуючі механізми врегулювання скарг.

ГВП при Координаційному центрі з надання правової допомоги нестиме, серед іншого, відповідальність за:

- підтримку адекватної системи екологічного і соціального управління, безпеки і гігієни праці робітників;
- забезпечення технічного нагляду за діяльністю з будівництва/модернізації, що стосується Програми;

- забезпечення відповідності діяльності в рамках Програми та її компонентів затвердженому проекту та діючим законам;
- забезпечення відповідності діяльності та послуг, що надаються співробітникам Програми, вимогам норм і правил безпеки і гігієни праці;
- забезпечення раціонального використання ресурсів та відповідального поводження з відходами;
- залучення зацікавлених осіб, розгляд скарг та звернень, і врегулювання питань, піднятих у зв'язку з виконанням заходів Програми;
- посилення екологічного усвідомлення персоналом та організація професійного навчання, присвяченого екологічним і соціальним питанням;
- контроль і нагляд за діяльністю субпідрядників, забезпечуючи виконання екологічних і соціальних вимог Програми;
- моніторинг впливів від діяльності Програми на навколишнє середовище та соціальні умови;
- звітування перед Банком (через періодичні звіти Позичальника) про екологічні і соціальні результати роботи Програми.

1. Розбудова інституційного потенціалу в частині управління екологічними і соціальними ризиками

В результаті інституційної оцінки в рамках ОЕСС було виявлено, що агентствам-учасникам Програми бракує потенціалу для управління і запобігання соціальним і екологічним ризикам, які можуть виникати протягом реалізації Програми PforR. Незважаючи на те, що *Координаційний центр з надання правової допомоги* має свої власні системи для попереднього екологічного аналізу та Інтернет сайт для звітування перед громадськістю (тобто, з питань протидії корупції або інших питань при наданні агентствами послуг), не існує спеціально призначеного штату для управління соціальними і екологічними ризиками, та/або який має навички і знання про політики Банку, що стосуються екологічних і соціальних аспектів. Відповідно, *Координаційний центр з надання правової допомоги* розробить «План навчання», основувшись на оцінці екологічних і соціальних навичок і знань, та систематично проводитиме навчальні сесії. Попередньо, перший рік діяльності програми PforR уключає наступну програму розбудови інституційного потенціалу, що буде реалізована для персоналу:

Таблиця 7 – Розбудова інституційного потенціалу Координаційного центру з правової допомоги в частині навичок і знань персоналу в сфері екологічного і соціального управління

Назва і масштаб заходу з розбудови інституційного потенціалу	Необхідні ресурси	Графік
<i>Хто і які навички мають бути отримані</i>	<i>Бюджет, залучення консультантів, тощо</i>	<i>Який квартал 2019-2020 років попередньо визначений для ...</i>

Плани розбудови інституційного потенціалу в частині управління екологічними і соціальними ризиками будуть розроблені і погоджені з Світовим банком протягом строку, зазначеного в Угоді про позику.

Детальний графік реалізації проекту в 2020 році

Заходи	2020 рік											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
I. Навчання фахівців у сфері земельних відносин												
Проведення каскадних тренінгів PRAVOKATOR, місцеві центри БВПД												
- розробка навчальної програми	■	■										
- актуалізація навчальної програми					■	■						
- проведення тренінгів для тренерів	■	■				■	■					
- проведення регіональних тренінгів		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Проведення каскадних тренінгів ОМС, ОТГ												
- розробка навчальної програми		■										
- актуалізація навчальної програми							■	■				
- проведення тренінгів для тренерів		■	■					■	■			
- проведення регіональних тренінгів			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Розробка дистанційного курсу												
- розробка дистанційного курсу для фахівців системи БПД	■	■				■	■		■	■		
- розробка дистанційного курсу для фахівців ОМС, ОТГ		■	■	■			■	■		■	■	■
- придбання обладнання для створення дистанційного курсу	■	■										
II. Надання БПД з земельних питань												
Надання первинної правової допомоги												
- організація роботи дистанційних пунктів доступу	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
- організація роботи та виїзди мобільних пунктів доступу	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
- надання письмових консультацій	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Надання первинної правової допомоги (контакт-центр)												
Розбудова контакт-центру відповідно до вимог організації спеціалізованих консультацій	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Надання телефонних консультацій спеціалізованими операторами	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Надання вторинної правової допомоги												
- надання вторинної правової допомоги фахівцями МЦ, бюро	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
- надання вторинної правової допомоги адвокатами	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Інформаційно-консультаційна база WikiLegalAid												
- розбудова та технічне супроводження інформаційно-консультаційної бази	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
- створення та оновлення консультацій	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Оцінка якості наданих письмових консультацій з земельних питань												
Визначення механізму здійснення перевірки	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Відбір фахівців(експертів), які здійснюватимуть перевірку якості	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Здійснення перевірки якості наданих письмових консультацій	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
III. Розробка методик та проведення дослідження правових потреб												
Розробка проекту методології проведення соціологічних досліджень	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Доопрацювання проекту методології проведення соціологічних досліджень							■	■	■	■	■	■
Формування остаточного варіанту методології проведення соціологічних досліджень										■	■	■
Розробка програмного забезпечення	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Формування пулу дослідників		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Формування пулу тренерів/координаторів		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Формування мережі інтерв'юерів					■	■	■	■	■	■	■	■
Закупівля обладнання для проведення соціологічних досліджень					■	■	■	■	■	■	■	■
Проведення соціологічних досліджень (претестування методології)							■	■	■	■	■	■
Проведення загальнонаціонального дослідження											■	■
IV. Правопросвітництво з земельних питань												
Інформаційні матеріали												
Розробка інформаційних матеріалів	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Виготовлення відео інформаційних матеріалів		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Виготовлення друкованих інформаційних матеріалів		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Правопросвітницькі заходи												
Розробка правопросвітницьких заходів відповідного спрямування	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Проведення правопросвітницьких заходів	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Мережа радників з земельних питань (paralegals)												
Розробка навчальних матеріалів	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Розробка дистанційного курсу	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Набір радників та формування мережі	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Координація роботи мережі радників	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
ВЕРИФІКАЦІЯ результатів												

ПРОГРАМА
тренінгу для тренерів

«Земельна просвіта»

ДЕНЬ 1.

Орієнтаційна сесія

1. Привітання.
2. Мета тренінгу.
3. Правила та формати роботи.
4. Вправа на знайомство _____
5. М'які навички:
 - а. принципи роботи з дорослою аудиторією;

Блок. 1. Земельна ділянка сільськогосподарського призначення як об'єкт цивільних прав.

Сесія 1.

1. Привітання. Знайомство з тренером. Мета сесії.
2. Вправа розігрів _____
3. М'які навички:
 - а. роль, цінності, установки тренера;
4. Міні-лекція з прикладами:
 - а. Історія розвитку земельного законодавства.
 - б. Землеустрій. Планування територій. Поняття земельної ділянки.
 - в. Категорії земель, види використання та значення для практики. Цільове призначення земельних ділянок. Зміна цільового призначення.
 - г. Землевпорядна документація, її зміст та функції.
 - д. ДЗК та його функції. Реєстрація земельної ділянки у ДЗК.
 - е. Реєстрація прав на земельну ділянку у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.
 - ж. Актуальні питання, що виникають при реєстрації земельної ділянки (зокрема виправлення технічних помилок у документації, що посвідчує право власності на землю, тощо).
5. Робота з кейсом
 - а. Індивідуальна робота в парах(трійках) згідно з інструкцією тренера
 - б. Обговорення в парах(трійках)
6. Загальне обговорення в групі та висновки

Блок 2. Правочини з земельними ділянками сільськогосподарського призначення. Особливості приватизації та спадкування земельної ділянки.

Сесія 1.

1. Привітання. Знайомство з тренером. Мета сесії.
2. Вправа розігрів _____
3. М'які навички:
 - a. робота з ко-тренером;
4. Міні-лекція з прикладами:
 - a. Набуття права власності.
 - b. Загальні вимоги щодо поняття, форми, порядку укладення правочинів із земельними ділянками.
 - c. Оренда: порядок укладення договору оренди та його реєстрація, права та обов'язки сторін, суборенда, орендна плата. Істотні умови, зміст договору.
 - d. Пролонгація та розірвання договору оренди.
 - e. Порушення умов договору.
 - f. Плата за землю.
 - g. Емфітевзис, суперфіцій, спільна діяльність та інші договори.
5. Робота з кейсом
 - a. Індивідуальна робота в парах(трійках) згідно з інструкцією тренера
 - b. Обговорення в парах(трійках)
6. Загальне обговорення в групі та висновки

Сесія 2.

1. Привітання. Знайомство з тренером. Мета сесії.
2. Вправа розігрів _____
3. М'які навички:
 - a. Як набути навичок публічних виступів;
4. Міні-лекція з прикладами:
 - a. Безоплатна приватизація земельної ділянки. Приватизація земель учасниками АТО.
 - b. Поділ земельної ділянки. Встановлення і зміна меж земельної ділянки.
 - c. Спадкування земельної ділянки: порядок оформлення, витрати у зв'язку з оформленням. Дарування як альтернатива?
 - d. Відумерла спадщина: визнання спадщини відумерлою, повноваження державних органів та ОМС при вирішенні питання з відумерлою спадщиною.
 - e. Особливості відчуження земельних ділянок для суспільних потреб.
 - f. Повноваження місцевих рад та адміністрацій щодо земельних відносин: практичні аспекти.
5. Робота з кейсом
 - c. Індивідуальна робота в парах(трійках) згідно з інструкцією тренера
 - d. Обговорення в парах(трійках)
6. Загальне обговорення в групі та висновки

ДЕНЬ 2.

Блок 3. Захист прав землевласників та землекористувачів.

Сесія 1. Захист прав на земельну ділянку у досудовому порядку.

1. Антирейдерські комісії та їх повноваження.
2. Рекомендації для упередження при незаконному захопленні земельної ділянки або реєстрації прав на неї третіми особами.
3. Рекомендації по зниженню наслідків рейдерських атак.
4. Алгоритм дій у разі небезпеки. Недоліки системи реєстрації прав, які використовують рейдери.
5. Легалізація землекористування.
6. Звернення щодо порушених прав до органів державної влади.

(кава-брейк)

7. Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації при Міністерстві юстиції України: повноваження та порядок розгляду скарг.
8. Вирішення земельних спорів Держгеокадастром та органами місцевого самоврядування.
9. **Робота над кейсами.**

Доповідач:.....

(обід)

Сесія 2. Захист прав на земельну ділянку у судовому порядку.

1. Порядок звернення до суду за новими процесуальними кодексами.
2. Актуальні питання, що виникають при розгляді судами земельних спорів: розмір та порядок сплати судових зборів, пільги, підсудність, малозначимість, особливості доказування, використання публічних джерел офіційної інформації тощо.
3. Судова практика. Останні тенденції практики ВС у земельних спорах.
4. **Робота над кейсами.**

Доповідач:.....

(кава-брейк)

Блок «Soft Skills»:

1. стилі навчання;
2. групова динаміка;
3. цілі/наскрізні навички.

ДЕНЬ 3.

Сесія 3. Практика ЄСПЛ щодо захисту прав на земельну ділянку. Конституційна скарга як можливість захисту прав

1. Порядок та умови звернення до ЄСПЛ.
2. Практика ЄСПЛ та значення прийнятих рішень для України.
3. Огляд справ, стороною у яких є Україна, у сфері земельних відносин.
4. Рішення ЄСПЛ щодо мораторію.
5. Умови розгляду справи Конституційним Судом. Нові можливості.

Доповідач:.....

(кава-брейк)

Блок 3. Екологія землекористування або еколого-правове регулювання раціонального використання земельних ресурсів.

Сесія 1.

1. Земельні ресурси як об'єкт екологічних відносин.
2. Використання земель для потреб, пов'язаних з користуванням надрами.
3. Екологічні права та обов'язки землевласників та землекористувачів. Практика притягнення до відповідальності за порушення екологічних обов'язків землевласниками та землекористувачами.
4. Екологічні проблеми збереження земель сільськогосподарського призначення. Охорона ґрунтів.
5. Державні органи контролю. Розподіл повноважень. Підстави відповідальності. Кримінальна відповідальність: за що і за яких умов.
6. **Робота над кейсами.**

Доповідач:.....

(обід)

Блок 4. Тенденції земельного законодавства: на що чекати землевласникам та землекористувачам.

Сесія 1.

1. Перспективне законодавство: тенденції та загальний огляд існуючих законопроектів щодо ринку землі.
2. Мораторій та перспективи його скасування. Виключення та ризики при намаганні його обійти.
3. **Робота над кейсами.**

Доповідач:.....

(кава-брейк)

Блок «Soft Skills»:

1. структура орієнтаційної сесії;
2. структура блоку;
3. структура інструкції;
4. структура міні-лекції;
5. методи утилізації супротиву;
6. способи підвищення активності;
7. зворотній зв'язок високої якості;
8. фасилітація дискусії.